

HRY PRO MLÁDEŽ ^{1/16}

JAROSLAV KVAPIL

PRINCEZNA PAMPELIŠKA

Orbis ⁹⁴

MZK-PK Brno

3119906475

111351

16200

OSOBY

- ✓ CHUDÝ KRÁL
- ✓ PRINCEZNA PAMPELIŠKA
- JEJÍ CHŮVA
- KRÁLOVSKÝ OBŘADNÍK
- KRÁLOVSKÝ KUCHAR
- MOCNÝ PRINC Z HISPÁNIE
- JEHO VOJEVŮDCE
- VOJÍN V JEHO TÁBOŘE
- ✓ HONZA
- ✓ JEHO MÁMA
- ✓ TŘI PASTEVCÍ
- ✓ SOUSEDOVA DCERA
- ✓ PRIMÁTOR MĚSTA KOCOURKOVA
- ✓ STARŠÍ TOHO MĚSTA
- ✓ SYN PRIMÁTORŮV
- ✓ JEHO PŘÍTEL
- MĚSTSKÁ STRÁŽ
- TULÁK

Provozovat tuto hru udává pouze Československé divadelní a literární představení, Praha 2, Vyšehradská 28, telefon 234620, 235140. Každé představení hry nutno hlásit tomuto představení, a to nejpozději deset dní předem.

PROLOG

Zimní večer; venku bustě sněží.

CHŮVA (*obklopena dětmi*):

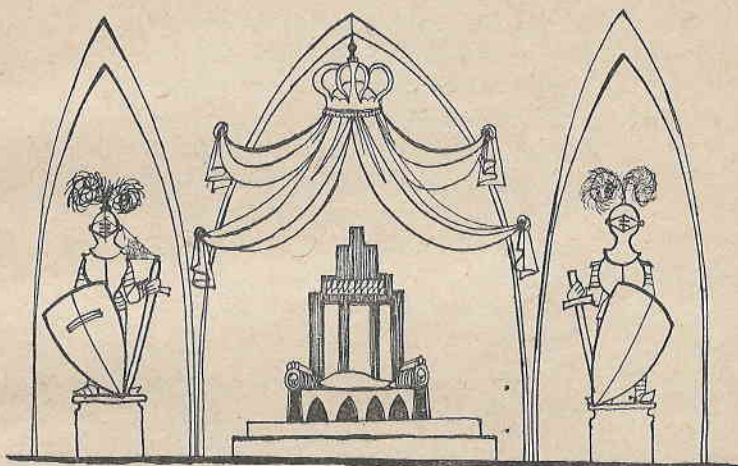
Za večerů zimních ulicí i polem
chumelí se venku, až je bílo kolem,
my však stuleni jsme doma v teplý kout –
chcete pohádku si o tom poslechnout?

Za večerů dlouhých, když se záhy zšeří,
povídat ji budu tomu, kdo jí věří,
důvěřivým lidem, dobrým srdcím vděk,
kterým ještě milo kouzlo pohádek.

Sněží, tiše sněží na pláně i v lesy,
někdo usměje se, někdo zapláče si,
bylo nebylo – a všechno zmizí v tmách...
Ale to se děje ve všech pohádkách!

PRVNÍ DĚJSTVÍ

I.

U chudého krále

PAMPELIŠKA (*přiběhne siní a schová se za trůn*)

KRÁL (*vchází v županu a trepkách rozblýžeje se*):

No, Pampeliško! Slyšíš? Pampeliško!

Pojď, na smířenou hubičku ti dám!

Kam utekla jsi, moje zlatá myško?

No, neskrývej se, vždyť se nehněvám!

(*Všimne si Pampelišky za trůnem*)

A tohle dělá naše princezna?

Jak malý školák za škamna se skryje!

Fuj, kams to vlezla, dcerko líbezná?

Chceš odtud vítat prince z Hispánie?

On pro nevěstu přijíždí sem zdáli –

PAMPELIŠKA (*vyběhne a cupá nožkama*):

Ne, já ho nechci! Nechci, pane králi!

KRÁL:

Už jede z dálky cestou necestou,

a ty se staneš jeho nevěstou!

Princ vojska má, co písku na dně moří,

půl světa obsáh' mocí svého žezla,
sto národů se vládě jeho koří,
a přes tři moře jeho loď jej vezla,
než v naší zemi doplul do daleka,
kde spanilá naň Pampeliška čeká.
Jsem chalupník jen proti jeho slávě –
a ty se mu chceš vzpouzet tvrdohlavě?

PAMPELIŠKA (*svéhlavě a plačky*):

Ne, já ho nechci! Nechci, povídám!
Sám vemte si ho, líbí-li se vám!
Což jenom proto jsem se narodila,
bych lečjakého prince ženou byla?

KRÁL (*se vzmuží*):

A budeš, věz! Ať nechceš nebo chceš,
sic –

PAMPELIŠKA: Sic?

KRÁL (*v rozpacích*):

No, sic mě také rozpláčeš!

PAMPELIŠKA (*žebrou*):

Což, abych řekla, jeho návštěva
že vítána teď u nás velmi je,
ať jak chce dlouho u nás prodlévá
a hostinnosti naší užije –
však ze vdavek že jako není nic!

KRÁL (*se ulekne*):

Ó ne, ne, ne – to nesmíme mu říci!
Snad zalíbí se tobě, myško milá,
jak Pampeliška se mu zalíbila,
má zlatá dcerka –

PAMPELIŠKA: Zlatá, pane králi?

A proto mám snad s láskou čekat naň,
že zlatý palác nad mořem má v dáli,
a vy jen zemi menší nežli dlaň?

(*Posmívá se*)

Princ prý vám vzkázal zvěsti lákavé,
že čtyři země vašimi se stanou –
a náš pan král má kapsy děravé,
z nich jednu prázdnou, druhou vysypanou!

KRÁL (*polekán*):

Pst!

PAMPELIŠKA:

Princ má vojska, co je písku v moři
a vám jen sedm vojáků se koří,
už jste jim dlužen žoldu tuze mnoho,
a za chvíli vám prchnou do jednoho!

KRÁL:

A kdybych neměl ani jednoho,
a kdybych žebřal – co ti do toho?
Přec jako král vždy sedím na trůnu
a po otcích mám zlatou korunu!

PAMPELIŠKA:

Svou korunu? A prosím, kde ji máte?

KRÁL:

Což neviděla jsi ji tolikráte?

PAMPELIŠKA:

Ba, neviděla, chcete-li,
už tuze, tuze dlouho, pane králi!

KRÁL:

Což neviděla jsi ji v neděli,
když poddaní mi holdovali?

PAMPELIŠKA (*se směje tleskajíc ručkama*):

Nuže, pane králi, pošlyte to sám,
co vám o koruně vaší zazpívám!
(*Prozpěvuje*)

Náš pan král málo měl,
protože moc utrácel.

A když přišla nouze,
babka hrbatá,

korunu měl pouze
celou ze zlata.

Přišel žid ke trůnu,
koupil si tu korunu.

Ale za to novou
panu králi dal –

a teď papírovou
korunu má král.

Má-li ji? Nemá-li?

Myši mu ji sežraly!

KRÁL (*spráskne ruce*):

Kdes uslyšela tato slova hrozná? ↑

PAMPELIŠKA:

Princ přijede a všechno, všechno pozná!

KRÁL (*polekán*):

Princ všechno pozná!

PAMPELIŠKA: Řekne oklamán:

„Ej, pane králi, vy jste čistý tchán!

Tak, se židem vy kujete své pletky?“

A v Hispánii navrátí se hnedky.

KRÁL: No, vidíš tedy! Spravíme to lehce –

nač se ho lekáš, když tě ani nechce?

PAMPELIŠKA (*svéhlavě*):

Však já ho nechci, kdyby stokrát chtěl

a dušoval se, že mě v lásce má!

A kdybyste mě k tomu doháněl –

(*dupne*)

radš uteku vám oběma!

KRÁL (*spráskne ruce*):

Ó běda, běda, běda! Cos to řekla?

PAMPELIŠKA:

Ó, proč už jsem vám dávno neutekla?

Než zaprodat se do princovy slávy,

radš u sedláka budu pásat krávy!

KRÁL (*zděšen*):

Mlé!

PAMPELIŠKA:

Uteku vám, budu běhat bosa,

spát na seně a za červánků hned

už budu v lukách, na něž padá rosa,

a s pasáky tam budu dovádět!

KRÁL: Kdo ti to řek', že spí se na seně,

a děvčata že bosa běhat smějí?

PAMPELIŠKA:

Nač, pane králi, nač tak zděšeně?

KRÁL: Kdo ti to řek', že hoši dovádějí?

PAMPELIŠKA:

Snad nemyslíte, pane králi,

že moudrosti mé vznik a vzor
byl mučitel můj neustálý,
ten mrzutý náš preceptor?
Však už jsem také pláchla časem
ven do zahrady péči chův
a za mřížoví hleděla jsem,
kde pásal synek sedlákův.

KRÁL (*omráčen*):

Tys mluvila s ním, nešťastnice malá?

PAMPELIŠKA:

Tři jablka jsem za vdolek mu dala.

KRÁL (*se zděsí*):

Tys jedla vdolek, Pampeliško? Hruža!

PAMPELIŠKA:

Byl s povídky a takhle veliký!

KRÁL: Co? Vdolky že tě krmila ta luza?

PAMPELIŠKA:

Líp chutnal mi než vaše paštiky!

KRÁL (*se potácí ke dveřím a volá*):

Hej, kuchaři! Hej, kuchaři!

PAMPELIŠKA:

Co chcete?

I s kuchařem ten vdolek nesvedete!

KUCHARĚ (*vejde*)

KRÁL (*hněvivě*):

Jakéže to děláš, lotře, paštiky?

Myslíš, že se každý lektvarů tvých nají?

KUCHARĚ (*omráčen*):

Milost, milost, milost, králi veliký!

KRÁL: Princezně tvá jídla nijak nechutnají!

Co to do nich dáváš? Nám-li má být vděk?

ty co pro lokajský škvaříš žaludek?

KUCHARĚ (*padne na kolena*):

Milost, mocný králi! Milost žádám jen!

Všechno už je marno, já jsem nevinný!

Utraťte mě třeba, vše je marno již!

KRÁL: Co jsi, lotře, spáchal, že tak žebrouš?

KUCHARĚ (*na kolenou*):

Špižírna je prázdná, nic tam nezůstalo,

cibule dvě jenom, tři jen vajíčka!
 V lesích není zvíře, vše už zasvé vzalo,
 v rybníku ryb není, v polích zajíčka!
 K sedláku jsem poslal, ať nám drůbež prodá,
 kuchtička mi sedlák do krvava zbil!

Na rybník jsem poslal – prázdná už je voda,
 rybář už jen žabu z vody vylovil.

KRÁL: Odpykáš svou hlavou, dnešní hostina
 když se po královsku slavně nezdaří!

KUCHAŘ: Pod kotlem už oheň marně zhasíná . . .

KRÁL: Ručíš za tabuli – slyšíš, kuchaři?

KUCHAŘ (*se potácí ze dveří*):
 Bohužel, že ručím . . .

PAMPELIŠKA (*vyčítavě*): Proto mám se vdát,
 byste, pane králi, zas moh' hodovat?

KRÁL: Poručím ti . . . Nouze největší je . . .

(*Zvenčí zazní fanfáry*)

Slyšíš, slyšíš? Princ to z Hispánie!

(*Divá se oknem*)

Právě vyjel z lesa stínu,

na bělouši jede sem,

sedm pestrých mouřeninů

běží před tím běloušem.

PAMPELIŠKA (*nablédnouc oknem zatleská ručkama*):

Mouřeniní? Hled'te, jak se honí!

To je princ, ten na tom bílém koni?

Všechna jeho naděje je lichá –

já ho nechci, nechci za ženicha!

KRÁL (*zmaten*):

Pampeliško! Pampeliško, slyš!

Zlatá dcerko, což mě zahanbíš?

PAMPELIŠKA:

Zdvořilá naň budu, když to chcete –

ale svatby strojit nebudete!

KRÁL (*úspěšně*):

Slyš, Pampeliško, budoucna se bojím,

a nesvolíš-li, klesnu v pohanu . . .

(*Nové fanfáry*)

Princ už je dole, a já tady stojím

jen ve trepkách a v ranním županu!

(*Sype se ke dveřím*)

Pampeliško, vid', že řekneš „ano“?

(*Odejde*)

PAMPELIŠKA (*za ním*):

O jednoho prince, nevidáno!
(*Slavné fanfáry*)

PRINC (*ochází s královským obřadníkem; za ním četné komonstvo a sedm mouřeninů. Princ zahlédne prchající Pampelišku, jež rozpačité stane, když ji princ osloví*):

Slunce, které zářilo syou zoří
přes tři moře na hispánskou zem –
smí mé srdce, jež se tobě koří,
podnoží tvou být a otrokem?
Nad mou říší slunce nezapadá,
dřív než zajde, vynoří se již,
ale jeho záře zhasne ráda,
Hispanii ty když zazáříš!

PAMPELIŠKA:

Buďte vítán, princí, v tuto říš!

PRINC: Na sta pěvců pělo tvoji krásu
jásavými svými písněmi,
ale jistě zahanbeno v žasu
před tvou tváří navždy oněmí.
Žhavé růže naptší ti v cestu,
bílé lilje kleknou k nohám tvým,
kudy dálnou cestou pro nevěstu
s nevěstou se krásnou navrátím!

PAMPELIŠKA (*s úklonou*):

Že máte básníky, už věřím, princí milý,
vždyť verši sdostatek vás pro mne zásobili!
Jste jistě důvtipný, že jízdu za nevěstou
jste sladkých veršů těch už nezapomněl cestou.
Mrav dobrý káže nám vždy dvornosti si hledět,
a jak kdo promluvil, tak rovněž odpovědět.
Mě těší velice, že v kraj náš nehostinný
jste vezl slávu svou a svoje mouřeniny,
že moře přeplul jste a po necestách spěchal
a že jste za mořem říš bez dohlídky nechal.
Snad jiné okouzlí zde slávy vaší výška –
však já jsem královská jen dcerka Pampeliška,

mně stačit musilo mé mládí odjakživa
a koutek oblohy, v nějž oko mé se dívá.
Vím, že jste přeslavný, už z pohádek své chůvy,
a otec řekl mi, že jdete na námluvy.
Snad on vám dopoví, co právě přednášel mi –
já zatím prosím vás, by poshověl jste rád,
než král si upraví svůj slavný majestát!
(*Pokloní se a odchází*)

PRINC (*pospíchá za ní*):

Neprchejte, krásná, koruno všech vnaď!

PAMPELIŠKA (*vystrčí hlavu ze dveří*):

Mocný princí, ráčíte si přát?

PRINC: Kudy půjdeš, zachvěje se země
pod tvou něžnou nožkou čarovnou,
Hispanie vzdá se tobě němě –
viď, že budeš její královnou?
Odpověz, a –

PAMPELIŠKA (*jej přeruší*):

Prosím, princí milý,
poshovte mi ještě malou chvíli!
Do hostiny ještě poshovte mi,
rozmyslit si všechno musím teď –
po hostině s obřadnostmi všemi
uslyšíte moji odpověď.
(*Uteče*)

PRINC: Ó, jenom prchej! Nežli zlatý den
své žhavé vlasy v lesy uloží
a rozčese je v miliony hvězd,
jež modré nebe hustě zasypou,
ty navrátíš se, sama věčný den
a zlatovlasý, sama hvězdná noc!
(*Komonstvu*)

Sem poklady, jež vezem z daleka,
a chystejte je k trůnu jejimu!
Šat průsvitný, jež víly utkaly,
když nachytaly příze měsíčné
a vzavše s jezer odlesk bílých hvězd
lem šatu toho jimi zdobily!

Pak bílé perly, jimiž hluboko
až na dně moří mušle krvácí,
jas rubínů, jež slunce zrodilo,
když odcházelo v rudé západy!
Vy pás mi dejte pro bok princezny,
jenž zlatou tkání věncí safíry
a na svých sponách kvete démanty;
vy křišťálové vemte střevíčky
a chystejte je k nožkám princezny!
Pak na podušce, na níž spávala
Mab královna, sem neste čelenku
a zachvějte se bázní radostnou,
vždyť její okraj – sábská královna
jej v černých vlasech měla nad čelem –
teď nevěsty mé skráně ověncí!
Sem zlaté kruhy Kleopatřiny,
jež o kotníky její zvonily!
A žezlo, kterým Dido vládla
A těžký prsten, který do moře
vrh' Polykrates bohům za oběť!
Vše připravte, až k trůnu kleknete,
by její pohled sladce dětinný
zřel rázem všechny světa poklady
a hledě na ně řekl: „Můj jsi, můj!“
(Komonstvo vybírá skvosty podle rozkazů princůvých a řadí se kolem trůnu)

KRÁL *(přichází v hávu slavnostním, notně vypelichaném):*

Buď zdráva, princi, říše vítězná,
již ozařuje vašich zbraní sláva!

PRINC: Buď zdráva, králi, vaše princezna,
již Hispánie s chvěním očekává!

KRÁL: Kéž tento sňatek styky našich říší
zas utuží a pevnost jejich zvýší!

PRINC: Jdu za něj žádat v slavnou vaši říši –
kéž požehná mu vaše milost již!

(Objímají se)

CHŮVA *(přišla zatím rozčilená a šeptá králi):*
Milosti, jsem všecka zoufalá!

Pampeliška přišla, plakala;
domlouvám jí, prosím – ne a ne,
ve své síni že prý zůstane!

KRÁL *(v rozpacích):*

Sem ji přiveď, chůvo ledabylá,
ženicha by svého pozdravila!

CHŮVA: Nechce! Nechce! Až prý po hostině
přijde sama do královské síně.

KRÁL *(sbíhovavě kývá na prince):*

Dívčí stud, jakž jinak?
(Volá)

Obřadníku!

Řada slavností nechť počíná!
Znamení dej sboru hudebníků!
Ať se chystá slavná hostina!
Znamení dej lidstvu!

OBŘADNÍK *(kyne oknem, kdež zazní budba)*

NĚKOLIK HLASŮ *(pod oknem):*

Princ ať žije!

KRÁL: Lid můj jása, láskou dojatý!
(Obřadníku)

Statečného prince z Hispánie
doprovďte v jeho komnaty!

PRINC *(se uklání):*

Královský můj otče!

KRÁL:

Královský můj zeti!

(Objímá jej)

Hispánskou říš tisknu vámi do objetí!

PRINC *(odchází se svým komonstvem)*

KRÁL *(sotvaže princ s družinou odešel, zburta na chůvu):*

Tedy tak? Tak? Pampeliška nechce?

A kdo já jsem? Vladař váš a pán!
Vážíš, chůvo, hněv můj příliš lehce –
nechtěj znát mne, jsem-li rozhněván!

CHŮVA: Nedej Pánbůh! Radš se prince zbýt,
nežli pláč a nové soužení!
Milosti, jen račte povážít,
jaké je to útlé stvoření!

Větrík-li jen foukne, už se třese,
nemluví a vzdychá, jsou-li deště,
zahřímá-li venku, rozpláče se –

KRÁL: Snad ji, chůvo, nenavádíš ještě?

CHŮVA: Ta že by se, chudák, měla vdávat?

Ta má zlatá myška roztomilá!
Budeme to záhy oplakávat –

KRÁL: Sama jsi ji, chůvo, zkazila!

Hlídám dcerku jako v zlaté kleci,
sháním pro ni hračky, vem kde vem –
a ta zatím tropí krásné věci!

CHŮVA (*s rozhodností*):

Milosti, já nevím o ničem !

KRÁL (*se rozžlobí*):

Jak to hlídáš královskou mou dceru?

Ještě včas mé oči prohlídly,

sic by záhy nechtěla jít věru

nežli selské vdolky s povídky!

Vida, vida! Pampeliška nechce!

Novina to nová zbrusu je!

Po hostině teprv! A jak lehce

po své chůvě mi to vzkazuje!

Proč až po hostině? Rychle mluv!

CHŮVA (*v úzkostech*):

Slyšela prý nárek kuchařův,

hostiny že nelze vystrojiti,

a tak doufá –

KRÁL (*zlostně*):

To je tvoje lest,

slyšíš, chůvo? Chvěj se o své žití!

CHŮVA (*na kolenou*):

Milost, milost! Vše to pravda jest!

Že prý vaše milost pořád hladoví,

sotva ve svátek že zvíme o hostině –

(*odbodlá se a řekne*)

a že vaše milost už je na mizině,

že jste korunu svou prodal židovi . . .

KRÁL (*zuří*):

Pryč, pryč, pryč, ty chůvo prostořeká!

Řekni Pampelišce, král že všechno ví,
že zde na ni hrozně hněviv čeká –
a že zasnoubil ji právě princovi!

CHŮVA: S touto smutnou zprávou nepořídím as.

Pampeliška nechce, pláče –

KRÁL (*napřábne žezlo*):

Slyšelas?

CHŮVA (*honem uteče*)

KRÁL (*volá ze dveří*):

Kuchaři! Hej, kuchaři! Hej, kuchaři!

KUCHAŘ (*s úzkostí vchází*)

KRÁL: Chystá se už slavná hostina?

KUCHAŘ: Nic se ještě, běda, nevaří,

pod kotlem nám oheň zhasíná . . .

KRÁL: Tvoje hlava za to odpyká!

KUCHAŘ: Sedlák zas už vyhnal kuchtíka,

s myslivcem, jenž střílel na rybnice,

převrhla se v síti lodička –

máme pořád, nic míň a nic více,

cibule dvě, tři jen vajíčka.

KRÁL: Propadl jsi hlavou! Ať sem vejde stráž!

OBŘADNÍK (*vtom vchází*):

Běda! Zle je, zle je, mocný králi náš!

Stráž nám prchla . . .

KRÁL:

Blázníš?

OBŘADNÍK:

Vojsko taky!

Nebylo už žoldu pro vojáky,

od zimy už měl jsem s nimi peklo . . .

KRÁL (*omráčen*):

Kolik že se mužů rozuteklo?

OBŘADNÍK:

Šest, můj králi!

KRÁL:

Sedmý ať jde sem!

OBŘADNÍK:

Ten už, běda, utek' předvířem!

KUCHAŘ (*honem zmizí*)

KRÁL (*zoufale*):

Zrazen jsem a prodán! Pro princeznu spěš!

CHŮVA (*spěšně přichází*)

KRÁL: Kde je Pampeliška? Proč ji nevedeš?

CHŮVA: Běda, pane králi, není ve své síni,
vašeho se hněvu příliš ulekla!

KRÁL: Není ve své síni? Kde je tedy nyní?

CHŮVA: Do zahrady odtud rovnou utekla.

KRÁL: Do zahrady pospěš!

CHŮVA: Milost! Opuštění!

Moje věrné srdce div mi nepuká!

Ve své síni není, v zahradě už není,
rozběhla se ze vrat rovnou na luka!

KRÁL: Na luka běž honem!

CHŮVA: Už tam také není!

Po lukách se dolů po potoku dala,
střevíčky si zula, šaty vykasala –

KRÁL (zoufale):

Pampeliško, dcerko! Moje myško milá!

CHŮVA: Do potoka vběhla, potok přebrodivila . . .

KRÁL: Pampeliško, zlatá myško, dcerko moje, kde jsi, kde jsi!

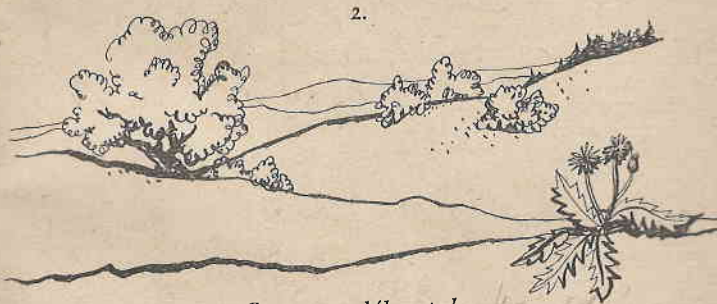
(Vrbne se na chůvu)

Vrať mi moji Pampelišku, dcerku moji přelíbeznou!

CHŮVA: Potok mžikem přebrodivila, utíkala v černé lesy . . .

KRÁL (si zoufá):

Utíkejte za princeznou! Utíkejte za princeznou!

Cestou podél potoka

MÁMA (provází Honzu):

Kdybych byla, synku, paní kněžnou,
která bydlí v zámku nad vesnicí,
dala bych tě vyvézt dvěma páry,
lokaje bych na cestu ti dala.

Ale jsem jen výměnkářka chudá –
provázej tě Pánbůh na všech cestách,
nezapomeň na svou starou mámu!

HONZA: Proč mě tedy vandrem posíláte?

MÁMA: Paní kněžnou kdybych, synku, byla
nemusil bys na dalekou cestu;
panu faráři bych zaplatila,
by tě ve všem cvičil u nás doma.

HONZA: Naučím-li ve světě se všemu,
načpak, mámo, platí paní kněžna
faráři, by učil kluky její?

MÁMA: Co tě, Honzo, zase nenapadá!
Paní kněžna o synky se bojí,

za živý svět by je neposlala
na zkušenou!

HONZA: A vy, milá mámo,
cožpak vy se o mne nebojíte?

MÁMA: Pánbůh bude tebe opatrovat,
nemohou-li panští lokajové!

HONZA: Poděkujte Pánubohu, mámo,
bez lokajů že mě vychováte!

MÁMA: Pánbůh dal nám vrchnost, milý Honzo,
vezdejší by život spravovala.
Kam jen přijdeš, vrchnosti se pokloň,
poslouchej, a nikdy neprohloupíš!
Na světě jsou zlí i dobří lidé:

važ si dobrých, ale zlým se vyhni.

A když někdy uvidíš v tom světě,

lidé zlí že dobrým ubližují,

pomysli si: „Je to vůle Páně,

a já, Honza, já to nepředělám!“

Nejdeš do světa, bys usuzoval,

ale abys ve všem hodně zmoudřel.

Provázej tě Pánbůh, synku milý!

HONZA: Kdybych seděl, mámo, na pekelci doma,
však bych taky zmoudřel. Mám-li mlčet všude,
ubližuje-li se hodným lidem v světě,
nač mě posíláte, mámo, na ten vandr?

MÁMA: Nebožtíka táta dali do šatlavy,
že spral jednou drába – dej mu Pánbůh nebel –
dráb když o robotě kopnul do podruha.
Vidíš, milý synku, proto říkají ti

HONZA: hloupý Honza ve vsi, že jsi po tátovi!
Proto přec byl táta ze všech nejhodnější!

MÁMA: Kdybys byl jak soused Váňa, Honzo,
který líbá ruku direktoru,
nemusil bys teprv na zkušenou,
rychtářem by tebe udělali.

HONZA: Rychtářem bych, mámo, nechtěl býti!
Podruhy bych na robotě hlídal,
sedláky bych strkal do šatlavy.

Radš mi dejte už ten uzlík, mámo –
snad je jinde přec jen trochu lépe!
A když někam do vsi přijdu, mámo,
kde se nedře sedlák na robotě,
na mou duši, hned se pro vás vrátím,
byste tady dřít se nemusila!

MÁMA: I ta robota je z vůle boží,
a kde není, snad je jim tam hůře!
Pojď už, abys došel na silnici,
než se slunce za pahorek schová.
(Zajdou)

3.

Na stráni

PASTEVEC (seběbne po stráni):
Honem, kluci, utíkejte sem,
Honza na vandr jde s uzlíkem!

JINÝ PASTEVEC (odjinud):
Však ho máma vyprovází dnes,
aby jí zas na krk nepřilez!

TŘETÍ PASTEVEC (si zpívá):

Honza, Honza rek
kocoura se lek',
namluvil si holku,
chtělo se mu vdolků,
Honza, hloupý Honza
dal ji za vdolek.

PASTEVEC:

Jenom křič, však Honza spere tě!

JINÝ PASTEVEC:

Hloupý Honza chce prý ve světě
latinsky se drobet naučit,
aby u nás farářem moh' být.

TŘETÍ PASTEVEC:

To je švanda! U nás na faře
bude dělat Honza faráře!

PASTEVEC:

To je nápad, Honzu za faráře!
Tuhle vypláz' jazyk na rychtáře,
s pekelce když ráno dráb ho stáh' --
a teď máma o Honzu má strach.
Proto musí vandrem Honza milý,
do šatlavy by ho nestrčili.

JINÝ PASTEVEC:

Kdyby karabáč dráb neměl jen,
vypláz' bych naň jazyk každý den.

TŘETÍ PASTEVEC:

To by teprv poznal, co jsem zač,
kdyby neměl v ruce karabáč!

JINÝ PASTEVEC:

Přes koleno bych si drába přehnul,
bičštěm bych mlátil do té sloty.

TŘETÍ PASTEVEC:

A já bych si na pekelec lehnul,
jaktěživ bych nešel do roboty.

PASTEVEC:

Nebýt rychtáře a šatlavy,
správce bys moh' tůisknout do hlavy.

JINÝ PASTEVEC:

Jenom správce? Ale jděte, jděte!
Já bych kamenem šel na knížete.

TŘETÍ PASTEVEC:

Kdybychom se drába nebáli,
šel bych třeba rovnou ke králi,
korunu bych ukrad' mu a schoval,
princeznu bych třeba zhubičkoval.

PASTEVEC:

Nehrej si jen na velkého smělce!
Svázali by tebe do kozelce
a pak bez pardonu, jak se říká,
hodili by tebe do rybníka.

JINÝ PASTEVEC:

Odbyla by tebe hodně zhruba,
protože ti zelím páchne huba.

PASTEVEC:

Jenom princ, když má ji hodně rád,
princezně prý hubičku smí dát.

TŘETÍ PASTEVEC:

Slyšeli jste? Za černými lesy
královský prý zámek stojí kdesi,
a v tom zámku vládne starý král,
ten prý princí princeznu svou dal.

JINÝ PASTEVEC:

Veselka prý záhy bude.

PASTEVEC:

Oho!

Princezna prý nechce prince toho!

JINÝ PASTEVEC:

Bodejť, nechce! Chce-li král ji vdát,
musí princezna přec poslouchat.

TŘETÍ PASTEVEC:

Kdybych já tak moh' jí poroučet,
bičičtě by musila vzít hned,
pěkně ráno na pastvu hnát krávy,
a pak večer hajdy do šatlavy!

JINÝ PASTEVEC:

Protože je tátou jejím král,
pořádně bych radš jí nalupal.

PASTEVEC:

Kdybys drába nemusil se bát,

mohl bys jí notně nalupat,
ale že jsi pastevec a baba,
rychtáře se bojiš, ba i drába.
Jak ho uhlídáš, máš hrůzu z něho!

TŘETÍ PASTEVEC (bledí do dálky):

Tamhle běží něco zeleného!

PASTEVEC (se poleká):

Utecme! To rusalka je malá,
o které nám bába povídala.

TŘETÍ PASTEVEC:

Honem, honem! Naše bába říká,
rusalka že stáhne do rybníka.

JINÝ PASTEVEC:

Bodejť, snad bys rusalky se lek'!
Do rybníka stáhne mužiček.

TŘETÍ PASTEVEC:

Vidíte ty zlaté vlasy její?
Honem, honem, honem, utecme jí!
(Utíkají)

PAMPELIŠKA (vyběhne):

Proč utíkáte? Neublížím vám!
A řeknete-li, kudy odtud dále,
tři zlatá jablka vám za to dám,
jsou ze zahrady pana krále!

PASTEVEC:

Koukej, kterak ulekaně vzhlíží –
snad nám tedy přece neublíží!

JINÝ PASTEVEC:

Máme-li ti věřit, jablka nám dej!

TŘETÍ PASTEVEC:

Je-li rusalka to, honem utíkej!

JINÝ PASTEVEC:

Jen se nám tu ještě strachem nerozplač!

TŘETÍ PASTEVEC:

Ale já se bojím!

PASTEVEC:

Ptej se, co je zač!

TŘETÍ PASTEVEC:

Švihne-li nás proutkem, hned nás promění!

JINÝ PASTEVEC:

Kdo jsi? Víla z vody? Lidské stvoření?

PAMPELIŠKA:

Aj, co si myslíš? Netřeste se stále;
jsem Pampeliška, dcerka pana krále.

TŘETÍ PASTEVEC (*se ještě bojí*):

Utec, uhrane nás svýma očima!

PASTEVEC:

Princezna jsi, která prince vzít si má?

PAMPELIŠKA:

Ne, já ho nechci! Ať si jede zase
v svou Hispánii, mne už nedočká se!

PASTEVEC:

Princezna je, hoši! Zrovna před chvílí
jsme tu o princezně spolu mluvili.

TŘETÍ PASTEVEC (*nabude odvaby*):

Tože je ta holka? Hrome, to jsem rád!

JINÝ PASTEVEC:

Teď ji tady máme!

PASTEVEC (*ji brozí*): Počkej, utíkat!

JINÝ PASTEVEC:

Nestydíš se? Co ti lidé řeknou?

TŘETÍ PASTEVEC (*se hrne na princeznu*):

Ale teď mi hubičku dáš pěknou!

PASTEVEC (*jej odstrčí*):

Pěkně si ji vychoval pan král –
snad bys ji tu nehubičkoval!

JINÝ PASTEVEC:

Vyplatit by měl tě ženich tvůj!

TŘETÍ PASTEVEC:

Neprosím se o hubičky – fuj!

PAMPELIŠKA:

Dovedte mě do vsi komukoli –
ach, mě nohy tolik, tolik bolí!

JINÝ PASTEVEC:

Vída, do vsi! Jen ty do vsi přijď!
Naše nohy nebolí snad, vid'?

TŘETÍ PASTEVEC:

A já musím denně stádo prasat
od božího rána pěkně pásat!

PASTEVEC:

A tvůj táta na nás všechny zhruba,
protože nám zelím páchne huba!

TŘETÍ PASTEVEC:

Ty jsi ovšem samá drahá mast!

JINÝ PASTEVEC:

Ale teďka půjdeš za nás pást!
Večer podojíš – no, že to víme!
Bičistěm ti rozum napravíme!

PASTEVEC:

Brambory jíst budeš, ať máš hlad –
my ti dáme, princí utíkat!

TŘETÍ PASTEVEC:

My ti pýchu vyženeme z hlavy!
(*Smyká Pampeliškou*)

Neposlechněš? Hajdy do šatlavy!

HONZA (*se objeví na stráni*):

Ani se jí nedotkněte!

(*Seběhne a porazí rázem všechny pastevece*)

PASTEVCÍ (*vstávají*):

Honzo! Honzo, chalupníku!

HONZA (*zabíjí pastevece*):

Chcete dostat? Chcete? Chcete?

(*Vrací se*)

Je to rota ničemníků!

PAMPELIŠKA:

Viď, byli by mi hodně ublížili!

HONZA (*se na ni dívá udiven*):

Ty jsi krásná! Kterak říkají ti?

Nejsi rusalka snad, žes tak krásná?

PAMPELIŠKA:

Proč každý myslí, že jsem rusalka?

HONZA: Protože máš dlouhé zlaté vlasy,

a ty jistě rusalky jen mají.

Promluvíš-li, je to, jak by z dálky

někdo krásně, ale smutně zpíval.
Rusalky prý zpívají tak jenom.
Moje bába viděla kdys jednu,
ta prý měla také krásné šaty,
veliké prý modré oči měla,
vlasy měla jako slunce samo.

PAMPELIŠKA:

Kdybych rusalkou tou zlatovlasou byla,
proutkem bych jen švihla, všechno proměnila.
Byli bychom v zámku křišťálovém spolu,
zlaté hvězdy na nás svítily by dolů,
sladkou rosu bych ti vlila do kalíška,
princeznou by byla zase Pampeliška.
V oknech by nám kvetla s petrklíči lecha,
nad námi by zněla jako housle střecha,
ve vlas by mi sedli bílí motýli,
po podlaze zlaté bychom tančili.
Ale já jsem chudší křepelka než v poli,
nožky mě už bolí, srdíčko mě bolí,
do večera z rána prchám nevím kam –
a kdo potěší mě, toho ráda mám.

(Podává Honzovi jablka)

Jablka mi zbyla, jsou jak ryzí zlato;
ty ses mne tu zastal – nechtěl bys je za to?

HONZA: A co zbude tobě, dáš-li mi je?

Jistě nemáš v kapse ani sousta!
Počkej, mám tu buchty; moje máma
napekla mi plný uzlík buchet –
jistě oba buchet najíme se!

PAMPELIŠKA:

Jak divně se to v moje oči díváš!
Tys jistě ze vsi!

HONZA: Bodejť – a co ty?

PAMPELIŠKA:

Ach, já jsem byla dcerka královská,
jež měla si vzít prince cizího.
Než toho prince, radš jsem utekla,
a nazdařbůh teď musím do světa.

HONZA: Do světa jdu taky. Vida, vida!
Máma myslí, že prý trochu zmoudřím,
uvidím-li cizí kraj a lidi.

PAMPELIŠKA:

Jdeš do světa? Vid', že smím s tebou jít,
a třeba hodně, hodně daleko!

HONZA: Kdybys chtěla, zlatovlásko, se mnou,
šel bych třeba na kraj světa pro tě.

PAMPELIŠKA:

Ó, kdyby tys byl princem z Hispánie,
věř, tobě, zdá se mi, bych neutekla!

HONZA: Vida! U nás ve vsi říkali mi,
do smrti že prý se neožením,
sotva jedna holka že mě chtěla!
Říkali mi hloupý Honza všude.
Hloupý Honza! Inu, bodejť – hloupý!
Nedal jsem se, když mě dráb chtěl spráskat,
ušklíbl jsem se i na rychtáře!
Takhle líbat ruku direktoru,
to je arci moudrost nejmoudřejší!
(Zadívá se na Pampelišku)
A co ty, má krásná zlatovlásko,
jakkpak tobě doma říkávali?

PAMPELIŠKA:

Říkali mi Pampeliška, Honzo!

HONZA *(radostně)*:

Pampeliška? To se u nás říká
těmhle žlutým, drobným kvítkům – vidíš?
(Trhá pampelišky v trávě)
Jistě proto, že tvé zlaté vlasy
taky takhle ve sluníčku svítí.

PAMPELIŠKA:

Když česala mi chůva večer vlasy,
tak jasno bylo vždycky nad postýlkou,
že jasněji snad o polednách není...
Však o těch květech nic mi neříkala.

HONZA: Uměla moc pohádek tvá chůva?

PAMPELIŠKA:

Ó, uměla jich tolik, od jara
že povídat je mohla do zimy,
pak od zimy zas nové do jara
a od večera třeba do rána.
Než usnula jsem, vždycky zpívala
mi smutnou píseň o lnu, který kvet'
a nedokvet' –

HONZA: A ještě umíš ji?

PAMPELIŠKA:

Chceš? Já ti onu píseň zazpívám.

(Zpívá)

Daleko široko
svítí boží den,
pod našimi okny
kvetě modrý len.
Kudy půjdu cestou,
kvet' mi modře, kvet',
záhy za nevěstou
přijde rytíř teď.
Daleko zdaleka
pro mne přijede,
mamička mi ze lnu
plátno upřede.
Ať se plátno jemné
v slunci zabělá,
rytíř odvede mne
zítra z kostela.

Daleko vysoko
svítí sluníčko,
ach, to nebyl rytíř,
moje mamičko!
Sluníčko se schýlí,
záhy zhasne den,
na můj rubáš bílý
vykvet' modrý len!
(Rozpláče se)

HONZA: Pročpak pláčeš, Pampeliško zlatá?

PAMPELIŠKA:

Tu písničku jsem vždycky oplakala,
a teskno bylo mi – je smutná, víd'?

HONZA: Pampeliško, proč máš slzy v očích?
Zastesklo se tobě po domově?

PAMPELIŠKA:

Jen po zahradě naší se mi stýská,
kde s chůvou jsme se v trávě honily.
Tam bylo krásně! Z daleka i z blízka
tam přilétali pestří motýli.

A co tam bylo z jara zkvetlých stromů!
(Náble)

Ach, Honzo, Honzo, já už nesmím domů!

HONZA: Nesmíš domů? Ty že nesmíš domů?
Viš-li co? Pojď tedy na stráň se mnou;
uvidíme, kudy slunce pluje
do červených mraků na západě.
Půjdem za ním, proběhneme lesy,
na západě slunce dohoníme –
půjdeš se mnou, zlatá Pampeliško?

PAMPELIŠKA:

Viš-li, Honzo, kudy slunce chodí?
Za lesy je mračna doprovodí
a pak ještě do červánků hoří,
když je slunce na pokraji moří.
Na slunce tam velký koráb čeká,
po moři je veze do daleka,
za horami po celou noc plane,
na cizí se světy usmívá,
kde si slunce v kráse nevidané
zlaté vlasy v moři umývá.

HONZA: Pojďme tedy za ním v černé lesy
jako ženich spěchá za nevěstou!

PAMPELIŠKA *(bledí k zapadajícímu slunci)*:

Slunce moje, slunce moje, kde jsi?

HONZA: Droby z buchet nasypeme cestou,

kudy půjdem, o své stopě zvíme,
na zpáteční cestě nezbloudíme!

PAMPELIŠKA:

Princ se mne nedočká, odjede kposledu,
a já tě ke králi, Honzíčku, dovedu,
pan král mě miluje, hněvat se nemůže,
řeknu-li: „Tatíčku, toho chci za muže!“

ONZA: Chtěla bys mě, Pampeliško?

PAMPELIŠKA:

Nežli zlatá loď
tříkrát zemi obepluje, než se slunce tříkrát vnoří
v černé lesy, v žhavé mraky, na dno cizích siných moří,
vrátíme se k panu králi!

ONZA:

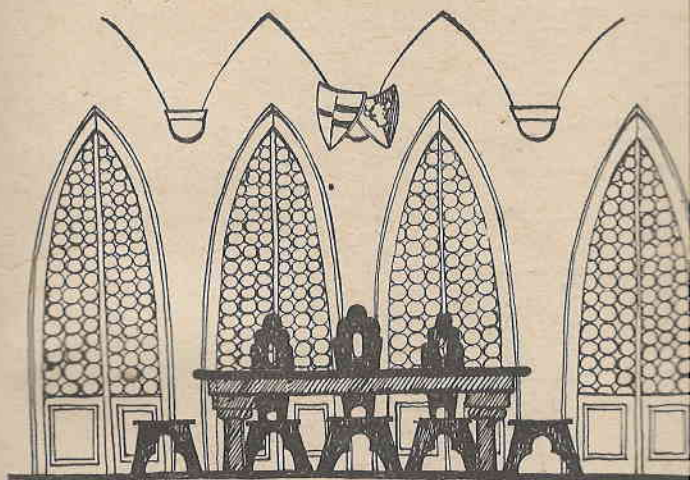
Pampeliško, pojď!

(*Odvádí Pampelišku po stráni*)

DRUHÉ DĚJSTVÍ

4.

Primátorská síň města Kocourkova

STARŠÍ MĚSTA (*vstupuje*):

Ctný primátore města Kocourkova,
jdu o těch cizincích se radit znova.

PRIMÁTOR:

Je třeba velmi o město se bát,
mor zkaženosti by je nepřepad'.
My počestní jsme ještě našťestí,
však z ciziny jde mnoho neřestí;
byť sebelepší, úhonou je přec
nám pro počestnost každý cizinec!
Stráž každého má proto zatknout hned,
by cizí mrav nám v město neuved',
i myslím, bychom v prospěch nemalý
hned nový zákon o tom vydali.

STARŠÍ MĚSTA:

No, nevím, nevím! Novot všech se štítím,

náš dosavadní zákon trpěl by tím,
neb všechno to, co novotou čpí tuze,
je darmošlapům vítáno a luze.
Radš do knih nahlédnout a ptát se znalce,
jak dlužno hledět na přistěhovalce –
ač přísluší vám, jako města otci,
i bez knih soudit z primátorské moci!

PRIMÁTOR:

Stráž vyslechněmež!

STARŠÍ MĚSTA: Ať se s námi sděli,
jak onen párek zatkla podezřelý.

PRIMÁTOR:

Ne, zprvu ať nám strážce vykládá,
jak podezřelý párek vypadá,
neb zprvu musil cizince ty zřít,
než za zajatce moh' je prohlásit.
Hned jménem zákona se budu ptát,
jak vypadají, jaký mají šat.

STARŠÍ MĚSTA:

Když jménem zákona se ptáti chcete,
tož obelhán být jistě nemůžete.
Šat oné dívky vzácné prý je ceny,
zjev její prý je takřka urozený.

PRIMÁTOR:

Šat má-li vznešený, pak na mou čest
buď zlodějka, buď podvodnice jest,
a buďto ukradla ten krásný šat,
buď chce nás šatem drze oklamat!

STARŠÍ MĚSTA:

Hůř bude s průvodcím; stráž aspoň praví,
že vypadá prý jako trhan pravý.

PRIMÁTOR:

Jak, mladá dívka, skvěle ubraná,
že ve průvodu přišla trhana?
Toi, sousede, je zřejmo přec,
že průvodce je také zlotřilec,
neb vznešenost kde pravá vévodí,
tam ve průvodu sprosták nechodí.

STARŠÍ MĚSTA (*se zamysli*):

Už vymyslíl jsem na ně klíčku pěknou:
zda poctivci jsou, ať vám rovnou řeknou,
A řeknou-li, že ano – v téže chvíli
už rouhání se pravdě dopustili!
Však při výslechu buďte velmi dbalý,
zda jménem božím též se dokládali,
neb směle byste mohl potom říci,
že zároveň jsou krivopřísežníci.

STRÁŽ (*vraží do dveří*):

Ach, pane, pane!

PRIMÁTOR: Zda ty zákon ctíš,
že nezavolán sem se odvážíš?

STRÁŽ: Ach, pane, pane! Kdybyste to viděl,
sám byste křičel: „Zle je, zle je, zle je!“
Až k hradbám přišli, ohně zapálili
a do bran tlukou ukrutnými meči,
z nich mnohý meč si o své zuby brousí,
a všichni vzhůru pěstmi vyhrožují!

STARŠÍ MĚSTA:

Snad nepřebíral jsi v krčmě? Jazyk mate
ti všechna slova páte přes deváté!

STRÁŽ: Ach, pane, pane! Kdybyste to viděl!
Což teprve ty hrůzy slyšet všechny!
Když do večera bran prý neotevřem
a nevěstu-li nevydáme princí,
on prý nám vhodí smolné věnce v město
a vypálí nás jako vosy v hnízdě.
A proto spěchám vyřídít vám, pane,
co vyřídít prý od prince vám musím,
ač samým strachem sotva mluvit mohu!
Princ prý měl svatbu okázalou slavit,
však princezna mu od oltáře pláchla,
princ ji teď honí přes hory a doly –
a ona prý se v městě našem skrývá!

STARŠÍ MĚSTA:

Ach běda, sousede!

PRIMÁTOR:

Čas zoufalý!

My dceru královskou jsme zajali!

(*Stráží*)

Vším vinen jsi, neb nedbalá jsi stráž!

Což nepoznal jsi, koho zatýkáš?

STARŠÍ MĚSTA:

Žes ničemník, já odjakživa věděl,
jen okouněls a korbele si hleděl!

STRÁŽ:

Ach, pane, pane! Kdopak moh' to vědět?

Já zatk' je věru se vši bedlivostí,

ač on se vzpouzel a chtěl bušit do mne.

Však ona řekla: „Neubliž mu, Honzo!“,

a povídala, že to ženich její.

STARŠÍ MĚSTA:

Pak ona ovšem nevěstou jest jeho
a jistě není z lože královského!

PRIMÁTOR:

Snad bude nejlíp do vězení jít
a výslechu je oba podrobit.

A neřeknou-li, kterak přišli sem,
pak teprv princí oba ukážem.

STARŠÍ MĚSTA:

Tak, sousede! To nejlépe se hodí,

a rozvaha nám přitom neuškodí.
Ať zatím posel zpraví o tom prince,
že dolehneme přísně na cizince,
a hlavně ať mu řekne, že ho ctíme
a jménem zákona že vyhovíme.

PRIMÁTOR (*stráží*):

Běž, vyříd' princí, že náš městský soud
chce jeho vůle ve všem poslechnout!

STRÁŽ (*odejde*)

STARŠÍ MĚSTA:

Teď bude třeba zajatce ty zočit
a bedlivě pak uvážit, co počít.
Vždyť jen tak zhola nelze svolit ani,
by princovo se vyplnilo přání,
a v cizí při se míchat není zdrávo,
než vyšetříme, či je vlastně právo.
A víte, co? Já slyšel kdys, že kdesi
sám o sobě prý každý rozhodne si:
ať princezna nám řekne, či je žena,
a není-li, tož komu zaslíbena!

PRIMÁTOR:

V spor cizí ať se nikdo nemíchá;
ať vybere si sama ženicha!

STARŠÍ MĚSTA:

Bůh, sousede, vás potěš za ta slova,
vždyť každému se člověk nezachová!

PRIMÁTOR:

A princezna-li princé bude chtít,
pak toho Honzu dáme pověsit.

STARŠÍ MĚSTA:

A jménem zákona jej sud'te potom,
by nemusil už pochybovat o tom!

PRIMÁTOR:

Co s ním se stane, už mne nehněte!
Tak, sousede, a teď si všimněte,
dva moudří lidé víc že dokáží,
než městská rada se svou kuráží.

STARŠÍ MĚSTA:

Kde moudrost vládne, tam ať strachu není –
a jménem zákona teď do vězení!
(Odejdou)

5.

Na ulici

PRIMÁTORŮV SYN (*přichází se svým přítelem*):

Hej, brachu, to je holka! Zřel jsem ji,
než do vězení stráž je odvedla,
a hned jsem poznal, že to princezna.
Tu kdybych dostal, aspoň na chvíli –

PŘÍTEL: A viděls průvodčího jejího?

Ta princezna – no, krk bych vsadit chtěl,
že vykutálená to princezna,
jež patrně už doma poznala,
co láska štolbů jest a lokajů!

PRIMÁTORŮV SYN:

Jen u nás čpí to vínem vyčichlým,
a naše ženy, stokrát záletné,
jsou v nepravostech hloupě počestné!

Hej, zda jsi tady někdy ženu zřel,
jež nezdá se až hanba počestnou?

Tak počestností nasákl tu vzduch,
že kantor sám má ženu počestnou,
ač v cizím už ji našel pelechu

a býkovicem ji z něho vypráskal.

Zdaž nemáme i běhny počestné,
jež na tebe si samy volají,

když na ulici si jich nevšimneš?

Jsou počestné, jsou všechny počestné –
žít nesměly by v městě počestném!

Však mně se hnuší! To jsou patoky,
to není víno, co tu pijeme!

Tu princeznu mi, brachu, zaopatř –
a zdvojnásobíš moje přátelství!

PŘÍTEL: Tvým služebníkem je má nepravost,
a dokud není pána lepšího,
chce tobě býti psovsky oddána!

PRIMÁTORŮV SYN:

A dovede mi tedy poradit,
jak dosíci té krásné princezny,
než naši otcové to rozsoudí?

PŘÍTEL: Což nejsi, brachu, primátorův syn?
Snad abys nechal v městském vězení
květ nejkrásnější touhou uvadnout,
a přitom pod okny své nevěsty
– buď velebena její počestnost! –
svým kloboukem jak panák fofroval?

PRIMÁTORŮV SYN:

Tvůj každý nápad páchne lotrovstvím!

PŘÍTEL: Už zapomněls, kam klíče vězení
tvůj velemoudrý tatík pověsil?
Co? Stráže že se bojíš, zpozdilče?

Nač podplácíš ji, by nás nezatkla,
když po půlnoci město bouříme?
Sud vína stačí, by tě poslechla –
a ty tu pořád vzdycháš jako kluk!
Tak upřímně jsem tobě poradil,
že vlastní hřbet mě přitom zasvrběl!

PRIMÁTORŮV SYN:

Hřbet zasvrběl tě? Svrbí-li tě hřbet,
hned zasvrbí tě natažená dlaň.

PŘÍTEL (natabuje ruku):

A dáš mi na ni za to zálohu?

PRIMÁTORŮV SYN (v rozpacích):

Můj měsíc, brachu, má teď úbytě.

PŘÍTEL: Zas úbytě má? Věru, zdá se mi,
že měsíc tvůj teď stůně smrtelně,
vždyť trvá to už dlouho přesprlíš!

PRIMÁTORŮV SYN:

Však důkladně tu nemoc vylčím,
až primátorem města stanu se.

PŘÍTEL (zklamán):

Pak teprv? Běda, cožpak čekat mám,
až pochovají tvého tatíka?
Což, nechtěl bys mě tedy do těch dob
mých služeb zbavit a radš propustit?

PRIMÁTORŮV SYN:

Mé přátelství už tobě nestačí?

PŘÍTEL (krčí rameny):

Snad jinému se zase uráčí –
a prozatím jen tolik, pane, vím,
že tvého přátelství se nenajím.

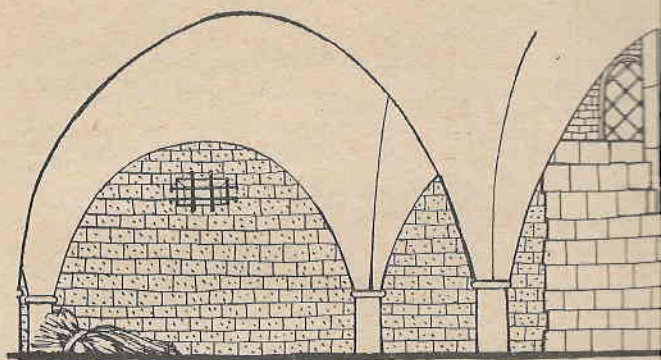
PRIMÁTORŮV SYN (dupne):

Kat sper tě tedy, chlape zpozdilý!
(Odechází)

PŘÍTEL (za ním brozí):

Snad pro tebe ho najdu za chvíli!
(Zlostně odejde jinudy)

6.

Vězení

PAMPELIŠKA (se probouzí na otepi slámy):

Ach, Honzo, Honzo, kde jsme se to octli?

HONZA: Nocleh nám tu dali ledajaký –
ale teď zas půjdem, Pampeliško,
když tam venku boží slunce svítí!
(Chce otevřít dveře)

Cože? My jsme tady uzamčeni?
Vypáčím ty dveře ze železa,
tuhle pěstí uvolním ti cestu,
brány města jako dveře chlívku
rozkopnu a –

PAMPELIŠKA (jej rychle zadrží):

Ne, ne, Honzo drahý!

Sic porazí tě, sváží, odsoudí –
a co si v světě počnu bez tebe?

HONZA (trpce):

Řekla bys jim, že jsi Pampeliška,
a pan král že zaplatí jim zlatem,
beze mne když k němu dovedou tě.

PAMPELIŠKA:

Ach, Bože – zlatem? Chudáček pan král
se židovi už dávno zaprodal.

HONZA: Kdybys chtěla prince z Hispánie,
zasype princ pana krále zlatem . . .

PAMPELIŠKA (*jej objímá*):

Ach, Honzo, Honzo – cos to zase řek'?

Mám navrátit se k panu králi již?

Už nabažil jsi se mých písniček

a pohádky už nové neumíš?

Věř, mně se zdá, že vždycky tvou jsem byla

a pro tebe že jsem se narodila,

že Pánbůh chtěl už mnohem, mnohem dřív,

bys na světě byl pro mne jaktěživ!

Víš, jaks mi řek', že zlatovláska jsem,

a jak jsme do lesů šli za sluncem?

HONZA: Za sluncem jsme, Pampeliško, vyšli,

ale k moři nedošli jsme za ním –

není-liž ti toho přece líto?

PAMPELIŠKA:

Což jsme všude cestou, Honzo milý, *ada*
plno krásy spolu neužili?

Na lučinách plno kvítí bylo,

boží slunce nám je ozlatilo,

kukačka nás v černé lesy zvala,

veverka nám cestu ukázala,

do hnízd ptačích jsem se podívala,

vajíčka kde křehounká se hrála.

Do studánky nahlédla jsem v chvění,

seděla tam žabka na kamení,

očka se jí jako dýmant skvěla,

zlatou korunku ta žabka měla!

A když večer na mezi jsme spali,

svatojanské mušky přilétaly,

broučkům v trávě na noc svítily,

kolem hlav nám tiše tančily.

HONZA (*se rozpovídá*):

Už jsi spala, Pampeliško, unavená usnula jsi,

a ty mušky svatojanské padly ve tvé zlaté vlasy,

zmizely tam, osleply tam, jejich záře ztratila se,

protože se rovnat chtěly Pampelišce zlatovlasé.

Vtom se měsíc vyhoup' z lesů, na topolech

po paprscích jeho bílých spustily se k zemi

mateří si doušky v trávě do sukýnek *natrh*

Pampelišku její vůni na dobrou noc *ovíval*

Ucítit to cvrček v mezi; na víly se *chvíli*

ale potom z tenkých klásků housličky si *hono*

sed' si na mez, nožkou luskl, měsíce si *nevší*

Pampelišce od půlnoci do sna hrál až ke *sví*

A když ustal, skřívan vzletěl, křepelička *za*

hnědá srnka udivená za jetelí v rose *stála*

dívaly se, divily se, že dal Pánbůh *krásně*

a to zatím Pampelišce svítily jen zlaté *vlas*

PAMPELIŠKA:

Ty umíš, Honzo, krásně povídat!

(*Zachvěje se*)

A tady je tak pusto, nevlídno –

proč zajali nás místo noclehu,

když za deště jsme o něj prosili?

HONZA: Protože jsou špatní lidé v světě, *staly*

kteří dobrým štěstí nedopřejí.

Říkávala moje stará máma,

bych se špatným vyhnul na setkání –

ale teď to cítím: pěstí na ně,

kdekoli jen špatné lidi najdu,

a kde dobrý trpí, zastat se ho!

Už jen aby sem zas někdo přišel –

však se Honza s vámi vypořádá!

(*Hrozí ke dveřím*)

PAMPELIŠKA:

Věř, Honzíčku, jak jsem tě zahlédla,

hned měla jsem tě ráda jako teď,

a na kraj světa za tebou chci jít,

žes tenkrát mi nedal ublížit!

HONZA: Půjdem, Pampeliško, půjdem, půjdem!

PAMPELIŠKA:

Víš, kam to půjdem? Rovnou na stráň k v

Tam žlutých květů těch si natrhám,

a že jak já jsou pampelišky též,
z nich do vlasů mi věnec upleteš!

HONZA: Žluté květy odkvetly už možná!

PAMPELIŠKA:

Už odkvetly, tak záhy odkvetly?
A pranic, pranic po nich nezbude?

HONZA: Jenom bílé pýří, které chvěje se,
a to do daleka vítr roznese.

PAMPELIŠKA:

Vítr je roznese – kamže je roznese?

HONZA: Vysoko, vysoko do oblak šedivých,
odkud se za zimy na zemi sype sníh...
S oblohy šedivé pýří to napadá,
zmizí v něm stráň i les, pole i zahrada,
na náves napadá, na střeších všude je,
za vsí se nakupí v hluboké závěje.
Ale ať napadá! Doma je náhrada,
v chalupách při louči bába nám vykládá,
pohádky vykládá, jak si král králku vzal
a jak ji miloval –

PAMPELIŠKA (*propukne v tichý pláč*)

HONZA (*udiven*):

Což jsem tě rozplakal?

PAMPELIŠKA:

Vysoko, vysoko do oblak šedivých,
odkud se za zimy na zemi sype sníh...
Mně je tak truchlivo bez tepla, bez světla,
jako bych pod zemí vadla a dokvetla!

HONZA: Venku ještě usmívá se slunce,
v zlatých polích kvete koukol s mákem –
do žní budem, Pampeliško, doma!

PAMPELIŠKA:

Na naši stráň tedy den se směje světlý?
A my vrátíme se záhy na tu stráň?
Jen ty pampelišky aby neodkvetly...
(*Hluk za dveřmi, a slyšet otvírání zámku*)
Slyšíš, už jdou pro nás! Chraň mne, Honzo, chraň!
(*Vrtně se na prsa Honzova*)

PRIMÁTORŮV SYN (*křičí za dveřmi*):

Mám stokrát ti to, hlupče, povídat,
že jménem městské rady přicházím
a spravedlnost že chci vykonat?
Co? Nejsem já snad primátorův syn
a dědic jeho moci soudcovské?
(*Vejde do vězení*)

Kde je ta dívka? Sám jsi povídal,
že urozená je to princezna –
a teď se zpěčujuješ ji vyprostit
a hned ji zbavit toho otrapy?

STRÁŽ (*vchází za ním*):

Mně pořád ještě něco našeptává,
že princezna se takhle nezhodí
a s ledajakým selským otrhancem
že naválí se na otepí slámy!

PRIMÁTORŮV SYN:

Mlč! Umlkneš-li, nejlíp promluvíš!
Tu princeznu v síň moji odvedte
a tomu chlapu dejte železa!
(*Dupne*)

Ty ještě civíš? Ještě otálíš?

Já poručím to – jménem zákona!

STRÁŽ (*úslužně*):

Ó, jakmile to jménem zákona je,
toť nelze věru pochybovat ani,
že dívce té jsme přece ublížili!
(*Honzovi*)

Jdi, otrapo, a necloumej tu dámu,
sic tebe tady –

(*Pampelišce*) Račte, urozená!

PAMPELIŠKA (*se znova vrhne do náruči Honzova*):

Ne, neodejdu! Chraň mne, Honzo, chraň!

HONZA: Neboj se jich, Pampeliško zlatá!

(*Synu primátorovu*)

Kdo vás posílá?

PRIMÁTORŮV SYN (*drže*):

Princ z Hispánie!

PAMPELIŠKA (*zoufale*):

Princ! Honzo, princ! Princ už nás dohonil,
a teď mě v poutech k němu dovedou!
Ó Honzo, Honzo, neopouštěj mne!

PRIMÁTORŮV SYN:

Nám vaše vůle bude rozkazem,
a nechcete-li, nevydáme vás.
Však dosud hrozí pomsta princova,
i chci vás spasit. Se mnou prchněte!

HONZA (*se dopálí*):

Aha, princ vás neposílá tedy,
ale sem jste jeho jménem vešli?
(*Rozkročí se*)
Jde-li si princ vskutku pro princeznu,
ať si pro ni přijde do vězení –
se mnou však ať dřív se vypořádá!

PRIMÁTORŮV SYN:

Však bez prince to vyřídíme též –
hned spoutejte ho!

STRÁŽ (*se blíží k Honzovi*):

Po dobrém se poddej,
než zhorší se to!

HONZA (*se ožene*):

Tedy mě už svažte!
(*Porazí stráž*)

Svažte si mě, svažte, můžete-li!
(*Vrbne se na primátorova syna*)

Tohle princí ještě na pamětnou!

PRIMÁTORŮV SYN:

Ten chlap mě rozmačká – ach, pomozte!

STRÁŽ (*ustává*):

Ať už se pána ani nedotkneš!

HONZA: Chcete vidět, kterak u nás doma

utloukáme sedm jednou ranou?

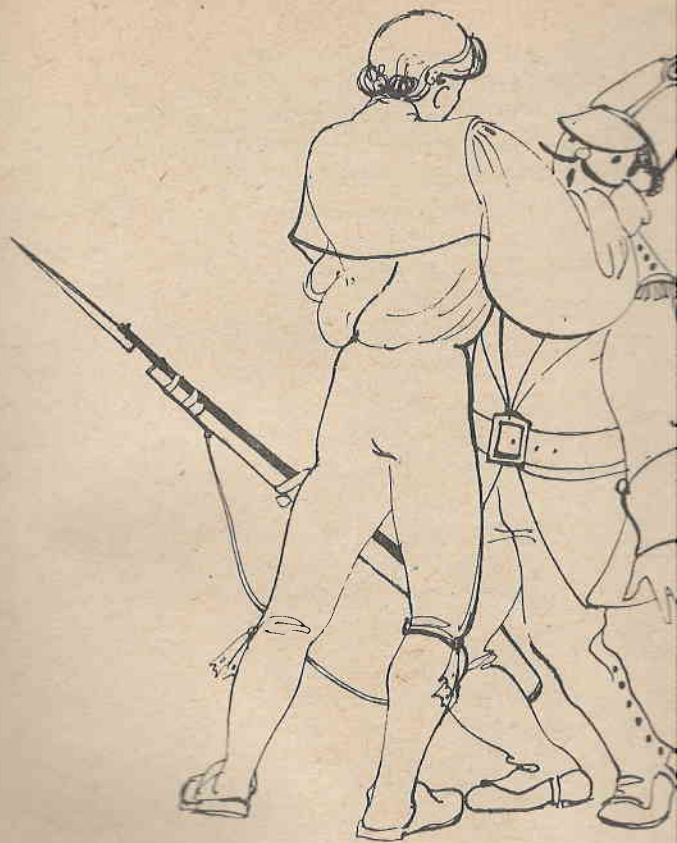
Takhle! Takhle! Takhle!

(*Vymlátí oba z vězení*)

PRIMÁTORŮV SYN (*křičí venku*):

Utíkejte!

Běž na radnici, že tu vzpoura je!

Dej se zvonice zvonit na popiach,
běž na náměstí, volej: „Vrahové!“

HONZA (*se směje*):

Viděla jsi, Pampeliško zlatá,
kterak jsem je odtud vyprovázel?

PAMPELIŠKA:

Však teď sem přijde princ i s armádou
a potrestá nás, že jsme neposlechli!

HONZA (*se rozprávne*):

Ať jen přijde s celým vojskem svým –
regimentu se teď nebojím!

U nás na vsi jednou chalupníku
do studny se mlýnský žernov smek';
já tam vlez' a takhle na malíku
žernov vytáh' jsem jak prstýnek.
Vojska ať sem přijdou kde jsou která -
neleknu se ani lucipera!

PAMPELIŠKA (*se k němu tulí*):

Můj zlatý Honzo, ty jsi hrdina!

HONZA (*ji objímá*):

Protože mám tebe, Pampeliško!

PRIMÁTOR (*mluví za dveřmi*):

Že zprotivil se tobě, povídáš?
A proč tě medle nechránila stráž?
(*Vejde se starším města do vězení*)

PRIMÁTORŮV SYN (*jde opatrně za nimi*):

Jen nechoďte tam příliš daleko,
je hromotluk a všechno pomlátí.
Řek', sedm že jich ranou zabije -
a my jsme, otče, na něj pouze tři.

PRIMÁTOR:

Tys tluchuby se toho proto lek'?
(*Volá na stráž*)
Vchod hlídejte; by odtud neutek'!

STRÁŽ (*vstupuje na práh*)

PRIMÁTOR (*Honzovi*):

Tys tedy onen zarputilý host!
He, proč jsi tady ztropil výtržnost?
Proč nedal jsi se spoutat? Stráž jsi zbil!
He, proč jsi mého syna porazil?
He, myslíš si, že patník je to snad,
jejž každý osel může otloukat?
Tím rozmnožil jsi zločinů svých tíž -
jsem věru zvědav, jak se omluvíš!

PRIMÁTORŮV SYN (*se schovává za otce*):

He, což jsem patník? Viset budeš, věz!

PRIMÁTOR:

Hned na otázky moje odpověz!

STARŠÍ MĚSTA:

Ať počet všech svých nepravostí vydá
a jménem zákona ať odpovídá!

HONZA: Ať syn vám řekne, proč sem na nás vnik'!

PRIMÁTOR (*staršimu města*):

To velmi pálený je poběhlík!

STARŠÍ MĚSTA:

Ba věru, sousede, a připadá mi,
že zmásti chce nás těmi otázkami.
Teď nejlíp pravdu nepokrytou zvíte,
když se vši přísností naň uhodíte.

PRIMÁTORŮV SYN:

Však bez otázek! On se pere rád!

PRIMÁTOR:

Mám bez otázek chlapa potrestat?

STARŠÍ MĚSTA:

Ať vydá počet protivenství svého,
a bez otázek potom odsuďte ho!

PRIMÁTOR:

Nuž, bez otázek!
(*Honzovi*)

Tvoje jméno jest?

HONZA (*se rozchechtá*)

PRIMÁTOR:

Je nepochybno, že nás hodlá splést.

STARŠÍ MĚSTA:

Ne, sousede, tak ne! Snad pravdy zvíme,
když jiným způsobem to vyšetříme.
A lhát-li bude, trestejte ho za to!
(*Postoupí*)

Hned odpověz nám, kdo je dívka tato?

HONZA (*ledabyle*):

Ptejte se jí!

STARŠÍ MĚSTA (*primátorovi*):

Aha, vyhýbá se!

Nuž, zeptejte se dívky této zase,
neb to již víme beze ptaní všeho,
že princezna jest rodu královského.

PRIMÁTOR (*kývá*):

Vhod promluvil jste! Ať se k pravdě zná!
(*Pampelišce*)

Jste, princezno, vy vskutku princezna?

PAMPELIŠKA:

Jsem.

PRIMÁTOR (*uctivě smekne*):

Zdá se vskutku, že je nevinná,
neb ihned pravdu mluvit počíná.

(*Pampelišce*)

A medle, princezno má spanilá,
proč tuhletoho jste se chytila?

STARŠÍ MĚSTA (*zvědavě*):

No, teď to praskne! Buďme všichni zticha!

PAMPELIŠKA:

Král vyvolil mi prince za ženicha –
a nežli toho prince z Hispánie,
radš žebrat chci a hlad mně milejší je!

STARŠÍ MĚSTA (*radostně*):

No? Aha, aha! Blud už v pravdu vyšel –
teď, sousede, jste svatou pravdu slyšel!

PRIMÁTOR:

Když doznala nám všechno vlastním rtem,
princ opravdu jest jejím ženichem!

PRIMÁTORŮV SYN (*rychle*):

Teď, otče, honem hleďte se jí zbýt
a toho chlapa dejte pověsit!

STARŠÍ MĚSTA:

Nic neukvapme! Zvolna, mladý pane,
než jménem zákona se právo stane!
(*Radí se s primátorem*)

PAMPELIŠKA (*Honzovi*):

Viď, Honzo, ty mi nedáš ublížit,
byť stokráte mě princů určili?

HONZA: Ať se radí! Dokud Honza s tebou,

nezkříví ti nikdo ani vlásku!

Ty se chvěješ, Pampeliško zlatá?

Pampeliško, cožpak neznáš Honzu?

PRIMÁTOR (*se poradil*):

Tak městská rada právem uznala:
by princezna se princů vydala,

a starší města princů v počtu hned
ji do tábora budou provázet.

Ten, jenž ji unes', budiž ze města
těž vyveden, ať princ ho potrestá,

i buď mu vydán milostivě dost
ať na milost či také v nemilost!

(*Stráží*)

Ji odvedeš v síň primátorskou, věz,
však průvodčího vrhneš do želez!

PAMPELIŠKA (*obejme zoufale Honzu*):

Ne, Honzo, ne, já s nimi nepůjdu!

HONZA (*pokročí*):

Pojďte tedy! Železa mi dejte!

Odved'te si tedy Pampelišku!

(*Rozpřábně se*)

PRIMÁTOR (*utíká ze dveří o závod se synem a staršími*):
ta, křiče na útěku:

Jen se ho nebojte a v pouta s ním!

(*Uteče*)

PRIMÁTORŮV SYN (*broží venku pěsti*):

Už konec je tvým kouskům lotrovským!

(*Uteče za nimi*)

STRÁŽ (*se blíží ponížene k Pampelišce*):

Je libo, prosím?

HONZA (*upřímně*):

Pampeliško, chceš?

PAMPELIŠKA (*v náručí Honzově*):

Můj Honzo, Honzo, umru s tebou těž!

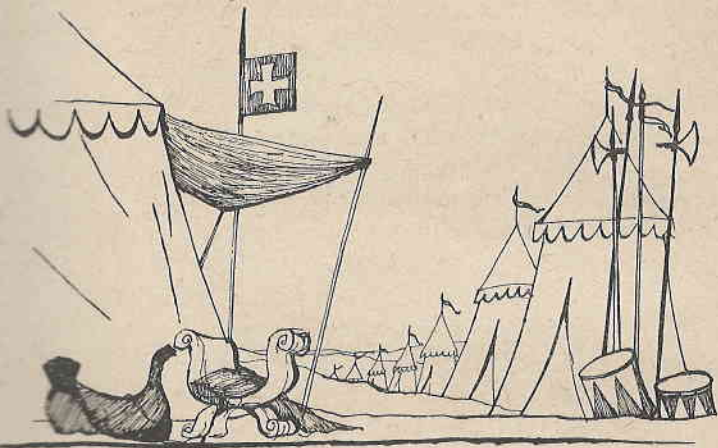
HONZA (*posměšně stráží*):

Nemáte snad úcty před zákonem?

(*Zatne pěsti a rozpřábně ruce*)

Tedy pojd'te! Spoutejte mě hore!

STRÁŽ (*zmateně uteče, bouchne dveřmi a zvenčí zamkne*):

Nádherný stan mocného prince z Hispánie

PRINC (*sedí zadumán*)

VOJEVŮDCE (*vstupuje*):

Můj pane královský, smím promluvit?

PRINC (*se vzruší*):

Zas, vojevůdce, chceš mi poradit,
bych neotálel dalším čekáním
a na město hnál náhlým útokem?

VOJEVŮDCE:

Tvé vůli jen se, pane, ukláním
a mlčky čekám, dokud rada má
se nepromění ve tvé rozkazy.

PRINC: Proč z myšlenek mě tedy vyrušils?

VOJEVŮDCE:

Tys rozkázal, bych z dum tě probudil,
než k západu se slunce nakloní.

PRINC: Už k západu se slunce sklonilo –
a město ještě neotvírá bran,
by princeznu v můj tábor uvedlo?

VOJEVŮDCE:

Smí promluviti sluha oddaný,
by nového zas hněvu nevzbudil
svou starou radou?

PRINC (*netrpělivě*): Nuže, mluv si, mluv!

VOJEVŮDCE:

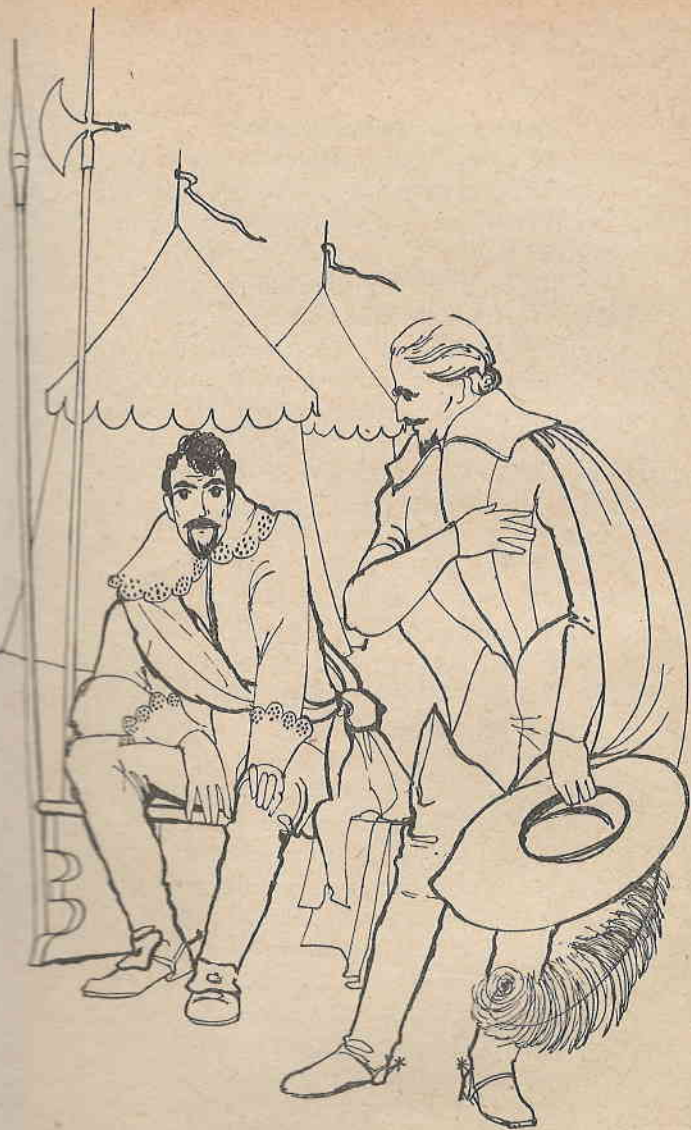
Tvých proslavených zbraní váhavost
snad posiluje města naději,
že opustíš je, nepotrestav je.

PRINC: Mám rozbořit snad město ve hněvu,
bych v jeho troskách zaslech' výčitku,
že násilím jsem dobyl princeznu?
Ó nikoli! Svých zbraní nezvednu
a nezničím je, dokud nepoznám,
že město váhá vydat princeznu,
ač její srdce touží v náruč mou.

VOJEVŮDCE:

Tvou nerozhodnost zřelo jitro již,
a dnešní večer zas ji uvidí.

PRINC: Rci, není lépe trvat v pochybách
a prodlužovat jimi touhu svou
a její smutek věčnit nadějí,
než zvítěziti hravě nad městem
a vítězstvím tím být i přemožen?
Když bořili jsme města pohanů
a smolné věnce do nich metali,
by zžehly všechno, co tam k nebi ční
– ať paláce či sklady kupčičků,
ať svatyně či čtvrti nevěstek –
my neptali se, co se stane pak,
až celé město lehne popelem;
nám pokoření pýchy stačilo,
a s novým jítrem zas jsme táhli dál.
Zde však má pýcha leží tábořem,
a vítězství mé snad ji pokoří!
Co stane se, když města na troskách
vzplá jenom hrdý nevěsty mé hněv
a hrdě: „Zpátky!“ řekne vítězům?

Znáš o Pyrrhovi prastarou tu zvěst,
jenž sám se lekal svého vítězství?
Ne – raděj čekat, stále čekat chci,
bran městských dále stříci pohledem

a svoje srdce těšit ubohé,
že snad se přece samy otevrou,
a z nich že vyjde krásná princezna,
jak luna krásná ve svém panenství,
řkouc: „Tvoje láska zvítězila tam,
kde nechtěly tvé zbraně vítězit!“
Buď žehnán Bůh, že stvořil naději –
a budiž klet, kdo hrubým násilím
chce něžný život její ukrátit!

VOJÍN (*volá za stanem*):

Prince že chceš, chlape, varovat?
Vyzvědač jsi, budeš oběšen!

PŘÍTEL PRIMÁTOROVA SYNA (*za stanem*):

Jsem věrný sluha! Věrný, slyšíte?
A zkrátíte-li krk můj o tolik,
oč zdržela mě každá vteřina,
zle urazíte princův majestát!
(*Vřítí se do stanu princova*)

VOJEVŮDCE:

Až k princí, smělče, jsi se odvážil?

PŘÍTEL (*se vrhne k nobám princovým*):

Ó mocný princí, sám-li uznáte,
že vskutku větší byla smělost má
než důležitost mého příchodu,
nechtě vaše stráž své plní vyhrůžky!

VOJEVŮDCE:

Sám vyřkl jsi svůj ortel!

PRINC:

Nikoliv!

Je patrnó, že z města přichází –
snad přináší nám jeho poselství.
Mluv!

PŘÍTEL:

Mocný princí, kdyby přicválal
teď z vaší říše posel uštváný
a strašlivou vám nesl novinu,
že vaše hrady lehly popelem,
že zloupenny jsou jejich poklady,
že nejbídnější člověk na světě
se korunoval vaší korunou,

že ze všeho, co vašim bývalo,
vám zbyla už jen vlastní statečnost –
líp bylo by vám, nežli právě je!

PRINC: Nech nářků svých, rci jejich příčinu!

PŘÍTEL: Ó, proč jste přišel v tuto zemi dřív,
než peklo zhltní její zločiny?
Ó, proč jste přišel v zem tu později,
než hanebný ten čin byl vykonán?

VOJEVŮDCE:

Mluv rychle, rychle!

PŘÍTEL: Ještě za rána
zval onen bidník mě svým přítelem!
(*Natabuje pravici*)
Mou nataženou ruku utněte,
by nezdálo se, že ji vztahují
jen pro odměnu za své poselství!

VOJEVŮDCE:

Dost draho tedy prodat přicházíš
své přátelství –

PRINC (*kyne netrpělivě vojevůdci*)

PŘÍTEL: Ten bidník, zlotřilec,
jenž chlípné choutky živil potají,
až zneuctily tělo královské!

PRINC (*tasí meč*):

Smrt zasloužil jsi, žes to vyslovil!

PŘÍTEL (*se natáhne na zemi*):

Ať tedy pyká moje poctivost,
že velezradě sloužit nechtěla!

PRINC: Nuž, vraždí tedy slovy svými sám!

PŘÍTEL: Blud, nerozum a nízkost smýšlení
tak smysly otců města pomátly,
že do vězení vrhly princeznu –

PRINC (*užasne*)

PŘÍTEL: Však otců našich tupý nerozum
už dávno zvrh' se v prostopášné hry,
jež drze páchá primátorův syn.
On zlehčil v městě všechnu počestnost,
a není u nás podnes panenství,

jež nebylo by pro něj uvadlo!
Ó běda, běda, jak to vyslovit?

PRINC (*zoufale*):

Mluv!

PŘÍTEL: Čím je všeho světa panenství,
když nejkrásnější jeho koruna
dnes ve vězení města zhynula?

Oh, mocný princí, mám to povídat,
jak do vězení vnikl bidník ten,
jak zneuctil tam vaši nevěstu
a nejbídnější zločin dokonal,
ježž nemohou má ústa vyslovit?

PRINC (*šileně*):

Ó běda, běda – cos to pověděl?
(*Vojevůdci*)

Dej k hradbám města hnáti útokem!
Dej smolné věnce všechny zapálit,
ať zhoří všechno, nerozum a hřích,
i s potřísněným jejím panenstvím!

VOJEVŮDCE (*váhavě*):

Můj pane královský, tvá nevěsta –

PRINC: Má nevěsta? Ó, cožpak neslyšels?
Je dosud v světě lože manželské,
kde královskou by ženou mohla být?
Ať její duše poslední svůj vzdech
tam pošle k nebi v žhavých plamenech!
A tento posel zvěsti zločinné
ať v plamenech těch rovněž zahyne!
(*Odechází*)

VOJEVŮDCE:

Vstaň!

(*Kyne vojínům v pozadí*)

PŘÍTEL: Běda, běda, ctnosti proklátá!
Tak ukrutná je tvoje odplata!

VOJEVŮDCE:

Svou nepoctivost chtěl jsi prodat drah,
zisk její nyní žitím odpykáš!

VOJÍNI (*odvádějí zajatce*)

VOJÍN (*příběhne*):

Velký průvod z města kráčí sem,
bílý prapor vlaje nad městem!

VOJEVŮDCE:

Zpět zatlačte ten průvod do města
a k jeho hradbám žeňte útokem!

VOJÍN: V průvodu tom, pane, ze města
princova se blíží nevěsta.

VOJEVŮDCE:

Což neslyšel jsi? Žeňte útokem!

VOJÍN: Bílý prapor vlaje nahoře
nad hradbami... Už jsou v táboře!

PRIMÁTOR (*vchází v průvodu starších města, divokých
oděných a strážů, která vede Pampelišku s
zou*):

Než vaše vojsko v bubny udeří,
chcem spatřit prince! Nesem' příměří!
(*Mává bílým šátkem*)

VOJEVŮDCE:

Smrt upálením vám snad nestačí?

PRIMÁTOR (*žasne*):

Snad mocnému se principi neráčí -?

VOJEVŮDCE:

Pryč, pryč a pryč! Zpět v hnízdo hlupáků!
A na rožních je peče bodáků,
když zbabělost se jejich ošívá
a nechce zhynout v ohni zaživa!

PRIMÁTOR (*mává zoufale šátkem*):

Kdo poctivosti naší nevěří?
Chcem' příměří! Ó principi, příměří!

VOJEVŮDCE:

Mám naslouchat snad babským nářkům tvým?
Zpět zažeňte je i s tím příměřím!

VOJÍNI (*se vrhnou na přichozi*)

PRIMÁTOR (*křičí na útěku*):

Všanc vydání jsme cizí neřestí!
(*Všichni utekou*)

VOJEVŮDCE (*Pampelišce, jež s Honzou v stanu osam*):

Jak přehrozné je vaše neštěstí!
Však ortel vyřknut, a vy v chvíli té
už za hřích pykat musíte!

PAMPELIŠKA (*hrdě*):

Hřích? Jaký hřích? Jsem dcerka pana krále
a nejdů prosit, pane generále!

Váš mocný princ ať spokojí se tím,
že svého milého mu představím!

VOJEVŮDCE (*vidá přicházející prince*):

Zde je váš soudce.

PRINC (*zablédne Pampelišku*):

Běda, princezna!
Mně, Pampeliško, srdce krvácí,
že v tábor můj ctnost vaše líbezná
se zneuctěna teprv navrací.

PAMPELIŠKA:

Už nechcete mne odvézt ve svou říš?

PRINC (*trpce*):

Ne, nechci, nechci!

PAMPELIŠKA (*radostně*): Honzo, slyš, ó slyš!

PRINC: Kdo je ten člověk?

PAMPELIŠKA: Nechápete už?

Můj Honziček – a chcete-li, můj muž!

PRINC (*užasne*):
Váš stud se jemu dobrovolně vzdal?

(*Tasí meč, chtěje se na ně vrhnout, ale vzápětí
meč odbodí*)

Ne, nemám práva, bych vás potrestal –
jste volna, prosím!

(*Vojevůdci*)

V pole doprovod

dceř pana krále.

PAMPELIŠKA (*radostně*): Pojď, Honzo, pojď!

PRINC: On, princezno, je ztracen, byť vy ne –
on ve plamenech města zahyne!

PAMPELIŠKA (*zoufale*):

Honzo, Honzo!

HONZA (*se směje*): Jen už odtud spěš,
dohoním tě, než se naděješ!

VOJÍNI (*odvádějí vzpouzející se Pampelišku*)

PRINC: Až zaplá město žárem hněvu mého,
hned v plameny jej hoďte spoutaného!
(*Válečný poplach*)

Slyš, pomsta má už jásá vítězná!

Vše zničte, zničte!

HONZA (*mobutným hlasem*):

Kde je princezna?

VOJEVŮDCE:

Kde? Opustila princův tábor již,
však jinudy, než ty jej opustíš.

(*Rudá záplava*)

HONZA: Opustila tábor? Spěš, kdo chceš se spasit!

(*Rozběhne se*)

Město hoří, princí! Pospíchejte hasit!

VOJEVŮDCE:

Spoustejte ho!

HONZA (*porazí vojevůdce*):

Jsi ty nenasyta!

Honem, princí, honem! Tábor vám už chytá!

(*Porazí kdekoho a prchá*)

VOJSKO (*křičí táborem*):

Město hoří! Hoří!

PRINC (*siane*):

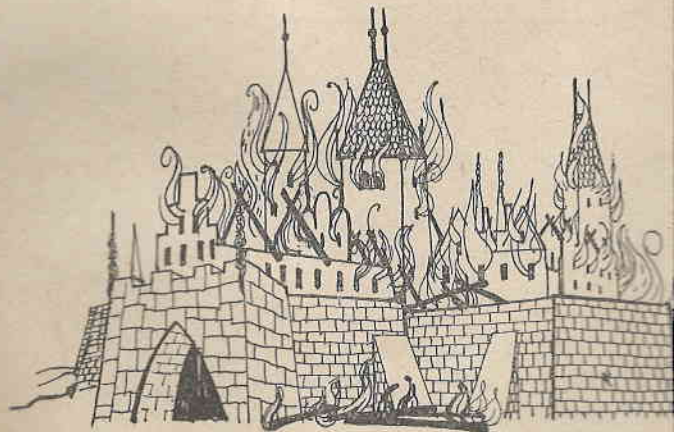
Běda tomu městu!

VOJEVŮDCE (*vstává*):

Za ním! Za ním! Za ním!

HONZA (*se směje nahlas z daleka*):

Princi, šťastnou cestu!

TŘETÍ DĚJSTVÍ

8.

Podzimní krajina

TULÁK (*jde krajinou zpívaje*):

Byl, byl chudý král,
možná že je posud,
Pampelišku spanilou
uštědřil mu osud.
Pampeliška sem, Pampeliška tam -
pane králi, pane králi,
co vám za ni dám?

Půjdu volat v lesy:

„Pampeliško, kde jsi,
Pampeliško, zlatá myško,
Pampeliško, kde jsi?“

Byl, byl mocný princ,

vážil z dálky cestu,
Pampelišku spanilou
přál si za nevěstu.

Pampeliška sem, Pampeliška tam -
pane králi, pane králi,
co vám za ni dám?

Půjdu volat v lesy:

„Pampeliško, kde jsi,
Pampeliško, zlatá myško,
Pampeliško, kde jsi?“

(*Zašel*)

HONZA (*přichází s Pampeliškou*)

PAMPELIŠKA (*unavena*):

Honzo, Honzo, kam jsme zabloudili?

HONZA: Díval jsem se s nejvyššího stromu,
cizí vsi jsem viděl, cizí města,
modré hory v daleku jsem viděl,
ale k nám jsem přece nedohlédl.

PAMPELIŠKA:

Na bařinách světýlka nás zmátla.

HONZA: Pěšinky se listím zasypaly,
drobty z buchet ptáci sezobali,
kudy jdeme, lesa na pokraji
sojky se nám za to posmívají.

PAMPELIŠKA:

Viš-li, Honzo? Třikrát tři týdny
z tábora už principi utíkáme,
ale domů, věř mi, nedojdeme!
Honzičku, viď, teď už léto není!
Ráno byla tráva postříbřena,
údolím se mlhy provalily -
Honzo, Honzo, Honzo, já se chvěji!
(*Tulí se k Honzovi*)
Podívej se, už tam zase hoří!

HONZA (*bledí k západu*):

Kdeže hoří? Slunce zapadá to
do krvavých mračen, Pampeliško!

PAMPELIŠKA:

Zapadá už? A nás nezahřálo!
A teď zhasne! Honzičku můj, viš-li,
za sluncem že chtěli jsme až k moři?

HONZA: Za sluncem jsme s naší stráně vyšli,
k požárům jsme došli!

PAMPELIŠKA (*poděšena se dívá k západu*):

Zas už hoří!

Vidíš, vidíš, co tam plamenů je?
Princ už cestou všechno zapaluje,
zapálil už lesy, dým z nich vzhází,
živé lidi do plamenů hází!

HONZA (*ji těší*):

Neslyšelas? Slunce zapadá to?

PAMPELIŠKA:

Slunce moje, slunce moje, kde jsi?
Pojďme za ním, nežli zmizí v lesy!

HONZA: Došli bychom tam, zkad utíkáme;
k východu teď jdeme, Pampeliško.

PAMPELIŠKA:

Ale tam se šei! Noc tam vstává!
Od východu fičí – kam se skryjem?
Na západ se nemůžeme vrátit,
černá noc už čihá na východě!
(*Tulí se k Honzovi*)

Zahřej mě, ach zahřej, mně je zima!

HONZA: Za soumraku dojdem do vesnice
a tam bohdá nocleh dostaneme.

(*Stín zalehne na chvíli krajinu*)

PAMPELIŠKA:

Vidíš, co to letí od západu?

HONZA: Na chvíli se slunce skrylo v mraky.

PAMPELIŠKA:

To jsou mraky? Hle, jak letí, letí!

HONZA (*tam hledí znova*):

Ne, to k jihu táhnou tažní ptáci.

PAMPELIŠKA (*hledí do oblak*):

Hejno labutí se k mořím vrací!

HONZA: Táhnou na jih, tam, kde není zimy.

PAMPELIŠKA:

Pojďme s nimi, Honzo, pojďme s nimi!

Labutě, labutě, kudy vy letíte,

že ten kraj bez zimy na jihu vidíte?

Pánbůh vás, labutě, na moři siném chraň!

Labutě, labutě, vidíte naši stráň?

Vidíte zámek náš? Hněvá se ještě král?

HONZA: Jistě jej spatřily, a zas už letí dál!

PAMPELIŠKA:

Já bych neletěla, labuti ty bílá!
Nad naším bych zámekem v slunci zakroužila
v zahradu bych padla, a pan král by vyšel,
radostí by plakal, až by o mně slyšel,
celý dům by svolal, častoval by lidi...
Honzo, Honzo, Honzo, už mne neuvídíš!

HONZA: Uvidí tě zase, Pampeliško,
k panu králi rovnou dovedu tě.

PAMPELIŠKA (*náble*):

Pohleď, pohleď, z labutího stáda
jedna labuť náhle k zemi padá!

HONZA: Nemohla doletět umdlenou perutí...

PAMPELIŠKA:

Ubohá labutí!

HONZA (*bledí smutně na Pampelišku*):

Ubohá labutí!

PAMPELIŠKA (*si sáhne do vlasů*):

Proč teď pořád suché listí padá
do mých vlasů? Pořád, pořád padá...
Moje vlasy nejsou už tak zlaté –
a jak vadnou! Podívej se, Honzo!

HONZA: Vždyť jsi pořád moje zlatovláska!

PAMPELIŠKA:

Vadnou, vadnou, měknou jako peří...
Po jeseni, vid', to zima bude?

HONZA: Ale po zimě zas bude jaro.

PAMPELIŠKA:

Nebude už, Honzo, nebude už!

TULÁK (*zpívá zdaleka*):

Pryč, pryč utekla
Pampeliška králi,
Pampeliška spanilá
zmizela nám v dáli.

Pampeliška sem, Pampeliška tam –
pane princi, pane princi,
chyťte si ji sám!

Zavolejte v lesy:
„Pampeliško, kde jsi,
Pampeliško, zlatá myško,
Pampeliško, kde jsi?“

PAMPELIŠKA (*sotvaže ten zpěv zaslechla*):
Slyšíš, Honzo, slyšíš onu píseň?

HONZA (*naslouchaje*):

O tobě to zpívá, Pampeliško!

PAMPELIŠKA:

Kdo to zpívá? Cožpak všude vědí,
že jsem princi utekla a králi?

HONZA: Však se po zpěváku rozhlédneme!
(*Stoupá na kámen a hledí do dálky*)

TULÁK (*zpívá odjinud*):

Spěš, spěš, za ní spěš,
možná, že se vrátí,
Pampeliška spanilá
s Honzou utekla ti!
Pampeliška sem, Pampeliška tam –
hloupý Honzo, hloupý Honzo,
kams ji odved', kam?

Zavolejte v lesy:
„Pampeliško, kde jsi,
Pampeliško, zlatá myško,
Pampeliško, kde jsi?“

HONZA (*za toho zpěvu*):

Nevidím ho, a přec pořád zpívá!
(*Běží a hledí jinam*)

TULÁK (*zpívá s opačné strany*):

Král, král, chudý král
naříká a sténá –
Pampeliška spanilá
Honzova je žena.

Pampeliška sem, Pampeliška tam –
hloupý Honzo, hloupý Honzo,
nech si ji teď sám!

Nepůjdem už v lesy
tebe hledat, kde jsi –
Pampeliško, zrádná myško,
zůstaň si tam, kde jsi!

PAMPELIŠKA:

Slyšels, Honzo, co teď o mně zpíval?
(*Pláče usedavě*)

HONZA (*hledí do dálky*):

Tamhle jde a zas už notuje si!
Ví-li o všem všudy, Pampeliško,
ať nám řekne, kudy cesta domů!
(*Běží za tulákem*)

PAMPELIŠKA:

Neutec mi, Honzo, neutec mi!

HONZA (*volá v dálce*):

Zpěváka už máme!

PAMPELIŠKA: Pospěš, pospěš!

HONZA (*přivádí tuláka*):

Cos to zpíval za písničku, hola?

TULÁK (*se vzpouzí*):

Bodejť, od lečjaké holoty
dám se smýkat! Dáš mi na noty?

HONZA (*jej schvátí*):

Nepustím tě, dokud neodpovíš!
Když však povíš, kudy k tomu králi,
o kterém jsi tamhle v roští zpíval,
dám ti nový zlaťák.

TULÁK (*napřábne ruku*): Napřed zlaťák!

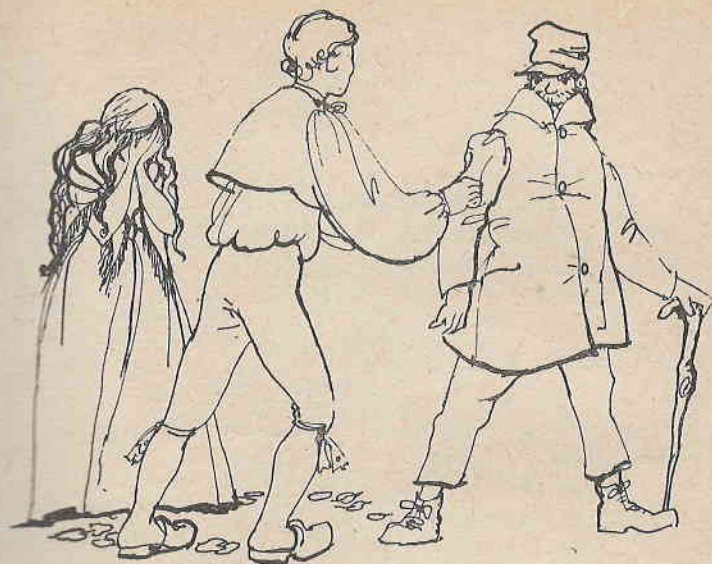
HONZA (*broživě*):

Mluv a nedopaluj!

TULÁK:

No, když chceš –
však mi se zlaťákem neplácheš!

HONZA: Co víš o princezně Pampelišce?

TULÁK (pobrdavě):

Princezna – huj! Měla by se stydět!
Starý král ji nechce ani vidět!

PAMPELIŠKA (propukne v tichý pláč)

TULÁK: Cizího si prince měla brát;
byl ti bohat, darmo povídat!
Ale princezna ta roztomilá
chalupníka si radš namluvila,
hloupý Honza ji teď světem vodí,
po žebrotě ze vsi do vsi chodí.

HONZA: Nelži!

TULÁK: Písničku znám o tom přec,
zpívá si ji každý pastervec.

(Prozpěvuje)

Pampeliška sem,
Pampeliška tam –
(Mluví)

To je rána do rodiny řádné!
Tot se ví, král chřadne, pořád chřadne,
už je z něho skoro dětina –
ale princeznu jen proklíná!

Kdyby prý se vrátit chtěla, řek',
psy prý na ni vyštve před zámek.

PAMPELIŠKA (nařiká):

Bože, Bože!

TULÁK: Bodejť, je to k pláči!

Když i princezna tak zesprostačí,
že jí stačí podruh, hloupý dost –
kdepak hledat ženskou počestnost?

HONZA (zuřivě):

Mlč, sic tebe –

TULÁK (si všimne Honzy):

Hrome, ať mne šlak –
tys ten Honza, tys ten darebák!
(Hledí na oba)

Na mou milou, to ten párek pravý!
Pěkně vítám, vrátili se zdraví!
A kam teďka, po návratu z dálky?
K panu králi? Nebo na hambalky?

HONZA (se naň vrhne):

Ani muk už!

PAMPELIŠKA (zdržuje Honzu):

Nech ho, Honzo drahý!

TULÁK (utikaje):

Jakpak, jakpak – budou křtiny záhy?
U krále už slupky s brambor jedí,
tuze toho děti nepodědí!
(Uteče a zpívá v daleku)
Pampeliška sem, Pampeliška tam –
hloupý Honzo, hloupý Honzo,
nech si ji teď sám!

PAMPELIŠKA (padne Honzovi na prsa):

Po všem, Honzo! Pan král proklíná mě!

HONZA: Půjdem tedy do vsi k naší mámě,
ta nás nevyžene! Pojďme tam!

PAMPELIŠKA (klesá):

Nedoju už, Honzo!

HONZA (ji zvedne): Dojdu sám!

(Odnáší ji v náručí)

Náves

- MÁMA (*sedí na zápraží své chalupy*):
Synáčku, pás' na stráni jsi dneska?
PASTEVEC (*jdoucí návesí*):
Pásl, teta.
MÁMA: Rozhlíd' jsi se trochu?
PASTEVEC:
Rozhlíd', teta.
MÁMA: No, a nezahlíd' jsi?
PASTEVEC:
Nezablídl.
MÁMA (*potřásá smutně hlavou*):
PASTEVEC: Teta, je to pravda?
MÁMA (*naň poblédne*):
PASTEVEC:
Ze prý jste si došla k tomu králi?
MÁMA: Došla jsem si, došla, když jsi řekl,
že se jeho dcera chytila Honzy
a že s ním šla tenkrát na zkušenou.
PASTEVEC:
Nenatlouk' vám, teta, pan král za to?
MÁMA: Což já chudák něco zavínala?
PASTEVEC:
Na Honzu se ten král asi zlobí?

MÁMA: Tuze řečí arci nenadělá,
přijde-li tam chudák výměnkárka –
ale když jsem řekla, že můj Honza
jako utek' s jeho mladou dcerkou,
a že za Honzu jdu orodovat,
dal se ti král do hrozného pláče;
smekl korunu a smutným hlasem
řekl: „Pánubohu poručeno!“

PASTEVEC:

Ale ten princ už tam nebyl, vidíte?

MÁMA: Ten princ už tam nebyl; ujel hnedle,
když tak náhle bylo po námluvách...
Povídal prý králi, že je chytne.

PASTEVEC:

No – a chytil?

MÁMA: Někde prý je chytil;
po zvláštním to poslu králi vzkázal.
(*Pláče*)

Ale vzkázal, že už holku nechce,
že prý se už s Honzou zapomněla,
a že oba vyhnal, když to slyšel.

PASTEVEC:

Proto asi ten král tolik plakal!

MÁMA: Baže, baže! Proto tolik plakal!

Princeznu už ani vidět nechce.

PASTEVEC:

A co Honzu?

MÁMA: Moc se na něj zlobí.
Povídal mi: „Odpust' tí to Pánbůh,
že jsi nezdárníka vychovala!“
Nedej Pánbůh, aby Honzu chytil!

PASTEVEC:

Kdož ví, kudy Honza s holkou chodí!

MÁMA: Aspoň domů kdyby Honza přišel!

PASTEVEC:

I s tou princeznou?

MÁMA: Rač Pánbůh chránit,
ani znát ji nechci, poběhlíci!

PASTEVEC:

Bez ní se vám Honza nenavráti,
mají-li se, teta, ještě rádi.

MÁMA (*smutně*):

Pánubohu poručeno tedy!

SOUSEDOVA DCERA (*vyběhne ze statku*):

Vy už jste se, teta, vrátila?

Opravdu jste byla u krále?

MÁMA (*kývá*):

Zrovna o tom povídáme tady.

SOUSEDOVA DCERA:

Tam je asi krásy!

MÁMA: Ba je! Ba je!

SOUSEDOVA DCERA:

Tolik krásy – a ta princezna
na vandr se s Honzou vydala!
To je asi čistá princezna!

PASTEVEC:

Protože ti Honzu přebrala!

SOUSEDOVA DCERA:

Jedeš domů, jedeš domů hned!

PASTEVEC:

Sebrala jí Honzu jak by smet'!

SOUSEDOVA DCERA (*běží za ním*):

PASTEVEC (*pokřikuje*):

Honzu, Honzu, Honzu chalupníka!
(*Uteče do statku*)

MÁMA: Pojd' sem, dceruško, a nech ho křičet,

to víš, v nouzi dobrá rada drahá!

Sedni si sem ke mně na zápraží,

aspoň s tebou potěším se někdy,

když jsi měla Honzu tolik ráda.

SOUSEDOVA DCERA (*pláče*):

Bože, teta, vy to nevíte,
co jsem doma pro něj zkusila!
Kolikrát mi táta namlátil,
že je Honza synek z chalupy,
a že na náš grunt ho nepustí!

MÁMA: Možná, že by jináče byl mluvil,
až by se byl Honza z vandrů vrátil!

SOUSEDOVA DCERA:

A když utek' Honza s princeznou,
taky mi náš táta namlátil.

MÁMA: Vidiš, holka, vidiš, je to bída!

SOUSEDOVA DCERA:

Už moh' sedět u nás na gruntu,

MÁMA: Když on Honza nikdy neuposlech',
paličák byl vždycky – teď má za to!

SOUSEDOVA DCERA:

Já bych si ho, teta, vzala hned,
kdyby princeznu si nepřived' –
ale s tou se tady ukázat,
oči bych jí vyškrábala snad!
(*Zvoní klekání*)

MÁMA (*pomodlivši se a pokřižovavši*):

Můj ty Honzo zlatý, kde ty chodíš?

HOUSEDOVA DCERA:

Z furiantství princezny se chyt'!

ASTEVEC (*křičí ze statku*):

Dorka, Dorka! Máš jít podojit!

HOUSEDOVA DCERA (*vstává*):

Však už běžím! Teta, dobrou noc!

Buď vám tady Pánbůh na pomoc!

(*Odběhne do statku*)

MÁMA (*odcházejíc do chalupy*):

Pánbůh dobrou noc, má zlatá holka!

(*Nastává večer*)

HONZA (*přivádí umdlenou Pampelišku*):

Koukej, Pampeliško! Koukej, koukej!

Už jsme doma, na té naší návsi!

PAMPELIŠKA (*smutně*):

Tys už doma, ale já – ach, Honzo!

HONZA:

Dětino, jsme oba doma přece!

Jenže naše sednice je nízká,

tam se ti to asi nezalíbí!

PAMPELIŠKA:

Kde by se mi s tebou nelíbilo?

Ale tvoje mamička – ach, Honzo,

mamička tvá jistě vyžene mě.

HONZA:

Ohol! Ani nevíš, Pampeliško,

kterak mě má moje máma ráda!

Moh' jsem dostat líbeznější ženu?

PAMPELIŠKA:

Dokud jsme se, Honzo, širým světem

toulávali, sami jen a sami,

ani ve snách mne to nenapadlo,

že bych tebe nesměla mít ráda.

Ale tady, u vás?

HONZA:

Pampeliško,

tady teprv, zlatovlásko drahá!

PAMPELIŠKA (*nesměle*):

Poslyš, Honzo –

HONZA:

Copak, Pampeliško?

PAMPELIŠKA:

Nečeká snad jiná tady na tě?

HONZA (*se usměje*):

Aťsi čeká!

PAMPELIŠKA: Vidíš, Honzo, vidíš!

Jdi teď k ní, já k panu králi půjdu.

HONZA (*se zasměje*):

Pampeliško, snad jsi nemyslila . . . ?

Tady dcera z protějšího statku
dost se za mnou všude naběhala,
ale já ji nechtěl. Věříš mi to?

PAMPELIŠKA:

Věřím, Honzo, věřím . . . Ale považ,
umru-li ti, Honzíčku můj zlatý . . .

HONZA: Pampeliško, zas tak divně mluvíš?

PAMPELIŠKA:

Věř mi, Honzo, nedočkám se jara!
Od severu fičí, pořád fičí,
slunce kdesi za horama bloudí,
pampelišky v lukách nedokvetly . . .
Nedokvetu, ale odkvetu ti!

HONZA: Pampeliško, proč mě zarmucuješ?

U nás doma přečkáme tu zimu,
ke kamnům se stulíš na lavici,
než se naděješ, už jaro bude!

PAMPELIŠKA:

Jaro bude? Beze mne už bude . . .
Jabloně už pro mne nerozkvetou,
a ty, Honzo, ty mne nevidíš . . .
Tebe, Honzo, je mi nejvíc líto!

HONZA (*se vzmuži*):

Daleká tě cesta unavila,
pojd' me honem k mámě!

PAMPELIŠKA (*rychle*):

Ne, ne, Honzo!

Jdi jen sám a s mamičkou se potěš,

se mnou by tě špatně přivítala!
Přespím někde v polích za vesnicí,
k panu králi ráno cestu najdu.

HONZA: U nás přespíš, u nás přezimuješ!
PAMPELIŠKA:

Abys aspoň mamičky se zeptal,
zda mne tedy od vás nevyžene...?
Jdi jen, Honzo; počkám za chalupou.
(Ustoupí za chalupu)

HONZA: Tedy dobrá!
(Tluče na dveře)

Otevřte mi, mámo!

MÁMA (uvnitř):

Kdo je, kdo je?

HONZA: Honza, mámo, Honza!

MÁMA (vyběhne):

Panebože, Honzo! Honzo zlatý!
Honzičku, tys opravdu se vrátil!

HONZA (ji objímá):

Tu mě tedy, mámo, z vandru máte,
a teď jakživ už se od vás nehnu!

MÁMA (jej bladí):

Honzo, Honzo, ty jsi v světě vyrost'!

HONZA (se směje):

Není možná! Vida, svědčilo mi!

MÁMA (starostlivě):

Ale bled jsi, nějak jsi tam zhubl –
nestonal jsi, Honzičku můj zlatý?

HONZA: To se vám zdá v šeru, drahá mámo!

MÁMA: No, tak pojď už honem do sednice,
hlad máš asi, ohřeju ti oukrop...

HONZA (váhá):

Mámo, ještě někoho vám vedu –

MÁMA (ustrne):

Princeznu, vid'?

HONZA (překvapen): Vy to, mámo, víte?

MÁMA (plačky kývá)

HONZA: A co, mámo –?

(Vybuchne) Mamičko má zlatá!

MÁMA: Cos to, synku, cos to, Honzo, spáchal?

HONZA: My se máme, mámo, tolik rádi!

MÁMA (v rozpacích):

Ale vždyť já, výměnkářka chudá,
ani nevím –

HONZA: Ona je tak hodná!

MÁMA: Považ, Honzo, lidé povídají,
že je poběhlice...

HONZA (vybuchne): Mámo, mámo!

MÁMA (překonána):

Pánubohu tedy poručeno,
vždyť bych, Honzo, do ohně šla s tebou!
Máte-li se rádi... Kde je tedy?

HONZA (běží za chalupu):

Pampeliško, pospěš, pospěš honem!
(Vede zdrábající se Pampelišku)

Koukej, Pampeliško – moje máma!

PAMPELIŠKA (báglivě):

Nevyženete mne? Smím tu zůstat?

MÁMA (bledí vyjevena na Pampelišku):

Ta je krásná, Honzo, ta je krásná –
a jak smutně chudáček se dívá!
Ubožátka, co jste zakusili!

PAMPELIŠKA (boroucně):

Opravdu smím tedy zůstat u vás?
(Chopí se ruky máminy a líbá ji)

MÁMA (obromena):

Ale, ale! Tohle výměnkářce
narozené tady na žebrotě – ?

PAMPELIŠKA (klesne na její prsa):

Mamičko! Ach, Bože, Bože, Bože,
vždyť jsem, Bože, mamičku svou vlastní
jaktěživa ani nepoznala...

MÁMA: Děti moje! Zlaté moje děti!

Pojďte, poďte, zlaté děti moje!
(Odvádí je do chalupy)

JINÝ PASTEVEC (*přiběhne na náves a hvízdne*):

Poběž, poběž!

PASTEVEC (*za vraty statku*): Copak?

JINÝ PASTEVEC: Už tu je!

PASTEVEC (*vyběhne ze vrat*):

Co se stalo?

TŘETÍ PASTEVEC (*přiběhne*):

Chytils krahuje?

JINÝ PASTEVEC:

Nic jsem nechyt', krahuje vzal ďas!

Honza už je z vandru doma zas!

PASTEVEC:

Honza už je doma?

JINÝ PASTEVEC: S tou vám, s tou,

s tou svou ubřečenou princeznou!

PASTEVEC:

Máma by je hnala!

TŘETÍ PASTEVEC: No, že ne?

JINÝ PASTEVEC:

Bodejt', máma Honzu vyžene!

PASTEVEC:

Kde by tedy byli?

JINÝ PASTEVEC (*nablédne oknem do chalupy*):

Už jsou tam!

TŘETÍ PASTEVEC (*pospichá k oknu*):

Ukaž, ukaž, ať se podívám!

PASTEVEC (*nablédne tam*):

Na mou milou!

JINÝ PASTEVEC: Nějak se jí bojí.

TŘETÍ PASTEVEC:

Máma už jim, vida, na stůl strojí!

PASTEVEC:

Princezna teď bude mít časy!

JINÝ PASTEVEC:

Oukrop, ten jí nepojede asil!

TŘETÍ PASTEVEC:

Zato Honza, ten by vlka sněd'!

PASTEVEC:

Velkou radost mámě nepřived',
do řeči té holce nějak není.

JINÝ PASTEVEC:

Sedí tam jak boží umučení.

TŘETÍ PASTEVEC:

Máma brečí!

PASTEVEC: To je podívaná!

JINÝ PASTEVEC:

A ta kouká, celá zařezaná!

TŘETÍ PASTEVEC:

To je švanda!

JINÝ PASTEVEC (*si mne ruce*):

Vař jim, mámo, vař!

PASTEVEC (*se rozběhne k statku*):

Tohle musí vidět hospodář,

já ho vzbudím!

TŘETÍ PASTEVEC: Ten ti za to poví!

JINÝ PASTEVEC:

Spráská holku, zvi-li o Honzovi!

PASTEVEC:

Tedy vzbudím Dorku, ať má vztek!
(*Volá*)

Dorka, Dorka! Přišel Honzíček!

SOUSEDOVA DCERA (*ještě v statku*):

Chraň se, by ti táta nenamlátil!

PASTEVEC:

Pospěš, Dorka, Honza už se vrátil!

TŘETÍ PASTEVEC:

Ta má naspěch!

JINÝ PASTEVEC (*křičí na Dorku*):

Povříšlo si vem!

PASTEVEC:

Pojďte zaspívat jim pod oknem!

PASTEVCÍ (*zpívají*):

Honza, Honza král

princeznu si vzal,

mají jednu kočku,

princezna jí čočku,
Honzo, hloupý Honzo,
cos to udělal?

SOUSEDOVA DCERA (*vyběhne ze statku*)

PASTEVCÍ (*zpívají*):

Honzo, Honzo, hej,
princeznu nám dej,
máme sedm prasat,
bude nám je pásat,
Honzo, hloupý Honzo,
nic se nezdráhej!

HONZA (*vyraží z chalupy*):

Půjdu-li já na vás, na skotáky!

PASTEVCÍ (*utíkají*)

SOUSEDOVA DCERA (*zastoupí Honzovi cestu*):

Honzo, cos to proved'?

HONZA (*překvapen*):

Tys tu taky?

SOUSEDOVA DCERA (*zlostně*):

Tys prý přived' z vandru princeznu!

HONZA: Do toho ti, Dorka, pranic není!

SOUSEDOVA DCERA:

Ale já jí oči vyškrábu!

HONZA (*dupne*):

Táhneš domů!

SOUSEDOVA DCERA (*plačky*):

Honzo, táta řek',
že bych si tě tedy směla vzít,
kdybys nechtěl tuhle princeznu!

HONZA: Ale já tě nechci!

SOUSEDOVA DCERA: Táta řek',

že bys přece lépe pochodil
s jeho dcerou než s tou princeznou!

HONZA (*s pohrdáním*):

Najednou tvůj táta změkl, vida!
Jenže tebe pořád ještě nechci –
tátovi to vyříd!

SOUSEDOVA DCERA: Furiante!

Pěkně jste se na tom vandru sešli!

HONZA (*zlostně*):

Povídám ti, Dorka, nepůjdeš-li –

SOUSEDOVA DCERA:

Nech si tuhle poběhlíci, víš?

HONZA (*pokročí*):

Chytnu-li tě, Dorka, uvidíš!

SOUSEDŮVA DCERA (*utíká*):

Zítřka si k vám na ni dojde táta !

PAMPELIŠKA (*stanula na zápraží*):

Honzíčku, pojď!

HONZA (*k ní pospíchá*):

Pampeliško zlatá!

PAMPELIŠKA:

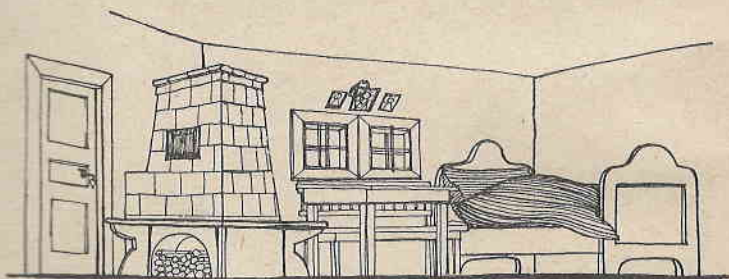
Nech je křičet, chlapce nerozumné!

(*Zapotácí se*)

Neopuště mne, zůstaň, zůstaň u mne!

(*Klesne do náručí Honzovi*)

10.

Sednice Honzovy mámy

PAMPELIŠKA (*spí schoulena v šátek na lavici u kamen*)

HONZA (*vebází do sednice*)

MÁMA (*mu kyne*):

Pomaloučku, Honzo! Teď si trochu zdřímala!

HONZA (*jde po špičkách a sedne na trublu tiskne blavu do dlani*):

Bože, Bože, mámo! Mámo, já se zblázním!

MÁMA (*jej bladí*):

Honzíčku, no! Neplač! Možná, že dá Pánbůh...

To víš, pro ni není chalupnická strava !

HONZA: Eh, což strava, strava! Slunce jí tu schází!

MÁMA: Zámek jí tu schází, řekni, Honzo zlatý!

Aby si král raděj pro ni přijel!

HONZA: Mámo!

MÁMA: Ale, ale, synku, vždyť jí nevyháním,

požehnej jí Pánbůh, svědčí-li jí tady !

Jenže král je králem, posloužil by lépe...

HONZA: Řekla jste jí, mámo, že jsem došel k němu?

MÁMA (*kjvá*):

HONZA: A co řekla?

MÁMA: Inu, co by chudák řekla!

Napřed povídala: „Uvidíte oba, že mi pan král nikdy, nikdy neodpustí!“

„Odpustil“, já honem, „dceruško má zlatá

Honza si tam došel!“ Tu ti vyskočila,

takhle ruce sepla: „Mamičko má drahá,

já se od vás nehnu!“ A hned pláč a nářek,

že prý ses jí, Honzo, nabažil už asi,

a že jí chceš honem vrátit panu králi.

„Děťino má zlatá!“ povídám já zase,

„Honza tebe rád má, že to ani nevíš.

Ale šel jen prosit...!“ To jí potěšilo,

povídat mi začla, že se od nás nehne,

ale krále ráda že by uviděla.

Potom vyskočila, rovnou ze sednice,

že pan král už jede...

HONZA: Chudáček můj zlatý!

MÁMA: A co myslíš, Honzo, přijede si pro ni?

HONZA: Nejdřív arci zuřil, vojsko volal na mne,

„Vrať mi Pampelišku!“ nařikal jak blázen.

Vojska jsem se nelek' – však mě, mámo, z

má tam všeho všudy vojáčky jen čtyři,

zdávám je jak kuna, kdyby se mne dotkli.

(*Za chvilí*)

Býval jsem já silák! Sosny rukou lámal,

starou lípu v poli z kořene jsem vytrh',

rozmlátil jsem pěstí kamenný stůl vpůli,

v náruči jsem býka přines' jakby kočku –

ale Pampelišce silou nepomohu . . .
 Nač jsou tyhle ruce jako ze železa,
 když v nich Pampeliška vadne jen a chřadne?

MÁMA: Snad dá Pánbůh ještě . . . A co král řek', Honzo?

HONZA: Inu, potom změkl, když to všechno slyšel,
 „Spánembohem tedy!“ řek' a rozplakal se.
 Ale Pampelišku že mu přivést musím,
 má-li udobřit se . . .

MÁMA: Ani slyšet nechce!

HONZA: Nedá mu to, ví-li, že tu dcerka chřadne –
 do zimy a větru přec ji nepovedem . . .
 Každou chvíli může spustit chumelice.

MÁMA: Je tam zataženo, možná, že se spustí –
 beztoho jsme letos neviděli sněhu . . .

HONZA: Dost je času, mámo, sníh se neomešká!
(Jde po špičkách k Pampelišce)
 Chudáček můj zlatý – vždyť je kost a kůže!
 A jak těžce dýchá! Mámo, pro spasení,
 vždyť už dýchá sotva!

MÁMA: Nech ji, Honzo, nech ji!
 Ať si zdřímne chudák; spánek nejlíp sílí .

PAMPELIŠKA *(zpívá ze sna)*:
 Sluníčko se schýlí,
 záhy zhasne den,
 na můj rubáš bílý . . .
(Mluví ze spaní)
 Pospěš, Honzo, pospěš, den je světlý . . .
 By ty květy v stráni neodkvetly . . .
 Vrátime se, než se rozední . . .
(S úzkostí)
 Netrhej ji, je to poslední!
 Kdo si na mne potom vzpomene?
(Úzkostně)
 Ještě ne! Vid', Honzo, ještě ne . . .
(Schoulí se znova)

HONZA *(škytá)*: Bože, Bože, Bože!

MÁMA: Honzíčku, no, slyšíš?

HONZA: A ten král, kde mešká? Cožpak netuší to?
(Náble)

MÁMA: A proč neulehla, mámo, do postele?
 Žívou mocí nechce lehnout do postele;
 řekla: „Ulehnu-li, už vám nepovstanu!“

HONZA: Tedy aspoň topte!

MÁMA: Cožpak netopíme?
 Kamna zrovna žízni, jak to hoří pořád.

HONZA: Přikládejte ještě!

MÁMA: Nemáme už dříví . . .

HONZA: Skočím tedy na stráň, nalámu tam roští –
 jen ať Pampelišce není zima, mámo!
(Odběhne)

PAMPELIŠKA *(mluví ze sna)*:
 Víš-li, Honzo, kudy slunce chodí?
 Za lesy je mračna doprovodí
 a pak ještě do červánků hoří,
 když je slunce na pokraji moří . . .
 Jen se dívej . . . O své stopě zvíme,
 na zpáteční cestě nezboudíme . . .
 O tom cvrčku pohádku mi říkej . . .
(Vstává)
 Neutec mi . . . Honzo, neutíkej . . .
(Potácí se sednicí)

MÁMA: Pro živého Boha – co se ti to zdálo?
(Zachytne ji do náruči)

PAMPELIŠKA *(v polosnu)*:
 Slunce moje, slunce moje, kde jsi?
 Ne, to není slunce . . . To zas hoří . . .
 Slunce hoří na pokraji moří . . .
 Princ už všechny zapaluje lesy . . .
(Vykřikne)
 Tys mi utek', Honzo! Kde jsi, kde jsi?

MÁMA: Probud' se už, dítě, Honza neutek' ti!
 Běžel jenom na stráň pro otýpku roští,
 teď tu se mnou mluvil, a hned přijde zase.

PAMPELIŠKA *(se probouzí)*:
 Co se mi to, mamičko má, zdálo?

MÁMA (*se nutí do žertu*):

Že jsi spala, Pampeliško, málo;
co se zdá, to je sen,
než se vyspíš, už je den!

PAMPELIŠKA:

Už je den? I není... To tak zdá se...
To je soumrak, večer bude zase!
(*Sbrnuje si vlasy*)
Když jsem vlasy shrnula si k čítku,
svítily jak slunce na postýlku –
už tak nesvíti mi... Vidíte, mamičko?

MÁMA (*ji těší*):

Svíti, dítě, svítí, jako sluníčko!

PAMPELIŠKA (*blouzní*):

Sluníčko se schýlí,
záhy zhasne den...
(*S úzkostí*)

Mamičko, ach, mamičko má zlatá!

MÁMA: Copak, dítě ze všech nejmilejší?

PAMPELIŠKA:

Honza mi šel pro květiny, vidíte?
Víte, pro ty zlaté pampelišky?

MÁMA: Plnou přehoušlí jich přinese ti...

Ale teď pojď, dceruško má zlatá,
do peřiněk, abys nenachladla!
(*Rozestýlá postel*)

PAMPELIŠKA (*usedajíc na postel tiše si prozpěvuje*):

Náš pan král málo měl,
protože moc utrácel...

MÁMA (*pokleká k posteli*):

Do postýlky, do postýlky honem!
Střevíčky si zuje Pampeliška...
Zuje si je? Zuju ti je sama.
(*Zouvá ji střevíčky*)

PAMPELIŠKA (*si sbrnuje vlasy a klátí nožkami*):

Když jsem jim utekla, nevěděl kudy kam,
a teď se zasměje, až mu to zazpívám!
(*Tiše zpívá*)

Spěš, spěš, za ní spěš,
možná, že se vrátí...

(*Náble*)

Nevrátím se domů jaktěživa...

Vidíte, mámo, to se jen tak zpívá?

MÁMA (*zmatena*):

To víš, dítě, ale teď se svlečeš
a pak hupky skočíš do postýlky.
(*Chce ji rozepínat šaty*)

PAMPELIŠKA (*se vzpouzí*):

Mamičko, proč studí ruka vaše?
(*S úzkostí*)

Chcete obléci mě do rubáše?

MÁMA: Hajej tedy třeba oblečená!

PAMPELIŠKA:

Vy se nanutíte do těch peřin!
(*Zvedá nožku*)

Střevíčky jste mi už také zula –
nemohu přec na stráň, jsem-li zuta!

MÁMA: Až tam poběhneme, obuju tě,
ale co bys dělala tam nyní?
(*Vítr fičí v komíně*)

TULÁK (*zpívá v daleku*):
Nikdo už na mne nečeká,
nač je ta cesta daleká?

Od světa dál a k hrobu blíž,
už mne, má milá, nespatriš!

PAMPELIŠKA (*se zděsí*):
Mámo, mamičko, mě někdo volá!

MÁMA: Dceruško, to venku vítr fičí.

PAMPELIŠKA:
Bane, mámo! Zas už o mně zpívá.

TULÁK (*jde kolem okna zpívaje*):
Se světa všechny cesty jdou,
světa kraj půjdu za tebou!

Ale ať dojdu kamkoli,
všude mě srdce zabolí.

PAMPELIŠKA (*jej pozná*):
Slyšíte, že zpívá? Zas je tady!

MÁMA: Kdyby se radš modlil před adventem!

PAMPELIŠKA (*se chvěje*):
Vysoko, vysoko do oblak šedivých,
odkud se za zimy na zemi sype sníh...
(*Zimnice zalomcuje jejím tělem*)

Už už, už už?

MÁMA (*na ni hodí peřinu*):
Honem si už lehni!

PAMPELIŠKA (*shodí peřinu*):
Ta je těžká! Jako pytel hlíny!
Ještě těžší!
(*Vytřeštěně hledí k oknu*)
Vidíte to, mámo?

MÁMA (*poděšena*):

Copak, pro Ježíše?

(*Na návsí hvízdne vítr a vyrazí okno i d*)

PAMPELIŠKA (*seskočí rázem s postele*):

Musím? Musím?

(*Přiván ji odnáší*)

Honzičku můj, Honzo...

(*Poiáci se na náves*) Neutec mi!

(*Zmizí*)

MÁMA (*utíká ke dveřím*):

Pro Ježíše Krista! Pampeliško!

(*Vyběhne na náves*)

PASTEVEC (*jde po návsí*):

MÁMA (*křičí za pastevcem*):

Pospěš za ní! Pospěš za ní! Honem!

PASTEVEC:

Za kým, teta?

MÁMA (*utíká*): Za kým? Za princeznou!

(*Nastává sněhová vánice*)

II.

Náves; bustě sněží

TULÁK (*zpívá v daleku*):

Stát se to nikdy nemělo,
nač by tě srdce bolelo?

Nikdy a nikdy, hochu můj,
Pánbůh tě tady opatruj!

HONZA (*přibíhá zasněžen*):

Pampeliško, pan král jede, slyšíš?

Pan král je už –

(*Vběhne do chalupy, kdež volá*)

Pampeliško! Mámo!

PASTEVEC (*křičí za ním*):

Utekla vám! Pospěš! Pospěš honem!

HONZA (*vyběhne zpátky na náves*):

Pampeliško!

MÁMA (*se vrací*)

HONZA: Kde je Pampeliška?

MÁMA (*klesá na zápraží*):

Utíkala ze vsi... vtóm se vítr zdvih',
chyt' ji jako pýří... na stráni to bylo...
vyzdvihl ji nad zem, rozfoukl ji v sních –
a jak v sních ji rozfouk', hned se chumelilo!

HONZA (*se brodí sněhem utíkaje z návsi*):

Pampeliško! Pampeliško, kde jsi?

MÁMA: Pro Ježíše Krista!

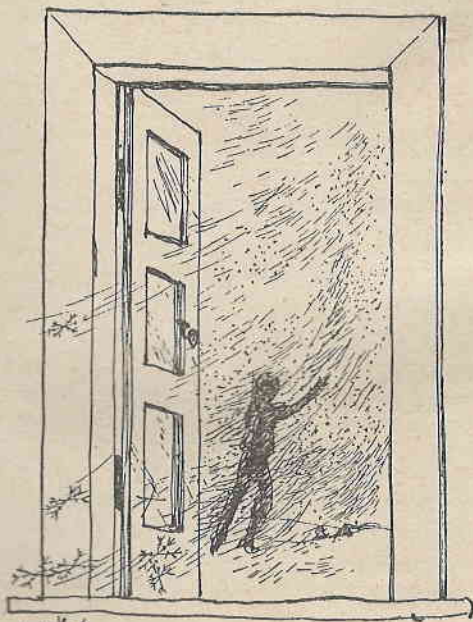
JINÝ PASTEVEC (*přibíhá*):

Pospěšte si,
král je ve vsi! Viděl jsem ho z dáli!
(*Lidé se sbíhají*)

HONZA (*v daleku*):

Pane králi! Králi! Pane králi!

Konec pohádky

DOSLOV

Pohádka a báchorka mají v dějinách naší dramatické literatury zvláště významné místo. Patří nejen k jejím uměleckým vrcholům a k nejoblíbenějším hrám doby svého vzniku, ale dodnes k nejmilovanějším z odkazu naší divadelní minulosti. Mnohé z nejlepších v této galerii, bohaté co do množství i do umělecké kvality, vznikly v posledních letech století devatenáctého a v prvních letech století našeho. „Princezny Pampelišky“ Jaroslava Kvapila (1896), Zeyerův „Radúz a Malena“ (1896), Jiráskova „Lucerna“ (1905), Kvapilův „Sen o říši krásy“ Jiřího Karáska ze Lvovic (1906), „Sen o říši krásy“ Jiřího Karáska ze Lvovic (1906), „Pan Johanes“ Aloise Jiráska (1909). I nejméně významné libreta, vznikající v této době, čerpají své náměty z pohádkových dějů. „Ovčák“ Adolfa Weniga (později v opeře A. J. Štěpánka „Čert a Káča“) a Kvapilova „Rusalka“ – obě z prvních let století devatenáctého – patří mezi nejcennější. Neměly by ovšem mylně se domnívat, že všechny tyto hry z doby v rozpětí přibližně jednoho desetiletí se sobě podobají. Naopak, některé z nich se přímo diametrálně liší nejen svým zpracováním, ale především přístupem k námětu. A právě tato jejich rozdílnost obráží se snad nejvýrazněji doba jejich vzniku – doba ostrých bojů uvnitř české společnosti, které se silně odražejí i v dění kulturním. Je to doba pronikání nových myšlenkových proudů do všech odvětví českého umění, tedy i do umění divadelního.

Avšak jedině oficiální české jeviště pražské, Národní divadlo, propouští čerstvý vzduch nových myšlenek do svého repertoáru pomalu, opatrně a v malých dávkách. V době vzniku díla první z řady jmenovaných českých dramatických děl – Kvapilovy „Princezny Pampelišky“ (2. X. 1896) – pronikají na repertoár Národního divadla hry, jež doposud nastupující generace české divadelní a literární kritiky (F. Šalda, F. V. Krejčí, A. Kraus, J. Kvapil) velmi málo. I české realistické hry dostávají se na jeviště Národního divadla ve větším množství, ale ze světového dramatu převládají v šedesátých letech – v posledním desetiletí ředitelství